

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra ústavního a evropského práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Průběh a důsledky vystoupení
z Evropské unie**

Petr Sperk

© Plzeň, 2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Průběh a důsledky vystoupení z Evropské unie vypracoval zcela samostatně za použití pramenů uvedených v níže přiložené bibliografii.

V Plzni dne 24. března 2015

.....

Petr Sperk

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí mé diplomové práce JUDr. Monice Forejtové, Ph.D. za její cenné rady, ochotný přístup a vstřícnost během zpracovávání této diplomové práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	7
1 Úvod	8
2 Vstup do EU jako protiklad k vystoupení a možné důvody vystoupení .	13
2.1 Vstup do EU	13
2.1.1 Základní předpoklad pro vystoupení z EU, vstup do ní.....	15
2.1.2 Řízení o přistoupení.....	16
2.2 Důvody proč vystoupit z EU	17
2.2.1 Ekonomické důvody	17
2.2.2 Politické důvody.....	18
2.2.3 Nadměrná legislativa	19
3 SEU před a po Lisabonské smlouvě	21
3.1 Vnesení institutu vystoupení z EU do primárního práva.....	21
3.2 Proces vystoupení z EU a jeho zakotvení před Lisabonskou smlouvou	22
3.2.1 Polemika nad nemožností opustit EU	22
3.2.2 Vystoupení na základě Vídeňské úmluvy o smluvním právu	24
3.2.3 Aplikace Vídeňské úmluvy o smluvním právu	26
3.2.4 Případy zdánlivého vystoupení před přijetím Lisabonské smlouvy	30
3.3 Vystoupení po Lisabonské smlouvě a zakotvení článku 50 SEU.....	31
3.3.1 Článek 50 SEU	31
3.4 Opětovná možnost přistoupení	34
3.5 Míra spolupráce jako kritérium pro složitost vystoupení z EU	34
3.5.1 Mechanismus posílené spolupráce	35
3.5.2 Spolupráce v měnové oblasti.....	35
3.5.2.1 Členské státy s opt-out a státy, na které se vztahuje výjimka.....	36
4 Náležitosti nutné pro požádání o vystoupení z EU	37
4.1 Možnosti, jak lze EU opustit	41

4.1.1	Souhlasné vystoupení z EU	41
4.1.2	Jednostranné vystoupení z EU	41
4.1.3	Vyloučení z EU	42
4.1.3.1	Případné hrozby vyloučení z EU	43
5	Důsledky, které s sebou nese vystoupení z EU	46
5.1	Spolupráce, která vystoupením zaniká	46
5.1.1	Vnitřní trh	46
5.2	Důsledky vystoupení spojené s měnovou oblastí	47
5.2.1	Problém spojený se změnou měny	47
5.2.2	Vypořádání se se závazky	49
5.3	Ztráta dotačních programů.....	49
5.4	Schengenská dohoda zůstane účinná	50
5.5	Členství v jiných organizacích.....	51
5.5.1	Evropské sdružení volného obchodu.....	51
5.5.2	Rada Evropy	51
6	Případy možných vystoupení a opuštění EU	53
6.1	Velká Británie, největší adept na vystoupení	53
6.1.1	Situace v roce 1975	53
6.1.2	Aktuální situace ve Velké Británii	54
6.1.3	Důsledky vystoupení Velké Británie z EU.....	55
6.2	Úvaha nad možností vystoupení ČR.....	56
6.2.1	Důvody případného vystoupení ČR	57
6.2.2	Proces, jak by se mohlo rozhodnout o vystoupení z EU v ČR.....	57
6.2.3	Důsledky vystoupení z EU pro ČR	59
6.3	Státy, respektive závislá území, které již EU opustily.....	60
6.3.1	Grónsko	61
6.3.2	Ostrov Svatého Bartoloměje	62
7	Závěr	64

RESUME	67
SEZNAM LITERAURY	69

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
EHP	Evropský hospodářský prostor
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropské společenství
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
ESVO	Evropské společenství volného obchodu
EU	Evropská unie
EUROATOM	Evropské společenství pro atomovou energii
FPÖ	Freiheitliche Partei Österreichs (Svobodná strana Rakouska)
HDP	Hrubý domácí produkt
CHARTA	Listina základních práv Evropské unie
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
ÚS	Ústavní soud České republiky
VÚSP	Vídeňská úmluva o smluvních právu

1 Úvod

V rámci novodobého vývoje společnosti dochází ke stále užší spolupráci mezi státy napříč celým světem. V rámci Evropy vzniklo několik společenství, která umožňovala vyšší míru spolupráce a přinášela lepší podmínky pro spolupracující státy. Postupným vývojem některých těchto společenství a jejich spojením vznikla i Evropská unie (dále jen EU). Ta zpočátku byla společenstvím, které umožňovalo vyšší míru spolupráce, ale s postupem času se tato spolupráce rozšiřovala nejen co do počtu členských států, ale i do její míry. S tím je spojené i to, že je stále více pravomocí národních Parlamentů přesouváno do Bruselu na instituce Unie. Od samotných počátků se počítalo s postupným prohlubováním a rozšiřováním oblastí spolupráce. Dnes se díky tomu někdy mluví o EU jako o společenství států, které se postupně přibližuje federaci. Tuto myšlenku umocňoval i pokus o přijetí tzv. Euroústavy, která by značila, že EU je něco více než jen společenství států. Tuto Smlouvu o Ústavě pro Evropu nakonec nahradila v roce 2009 Lisabonská smlouva, která je předchozí smlouvě velice podobná, ale upustila od některých záměrů, které připomínaly spíše federaci. Jedním z přejetých ustanovení Euroústavy je i nynější článek 50 SEU, který pojednává o vystoupení z Unie. V rámci navazování užší spolupráce totiž sílily i rozpravy o možnosti vystoupit. To bylo vnímáno i z historického hlediska, kdy některé členské státy tuto otázku o vystoupení řešily na své národní úrovni. Tehdy ale ještě nebyla výstupní klauzule součástí primárního práva společenství.

Cílem je vytvořit úvahu nad celkovou problematikou vystoupení z Evropské unie. Jelikož je oficiálně vystoupení zakotveno v zakládacích smlouvách teprve od roku 2009, je vhodné zaměřit se na možnost, zda bylo opuštění Unie možné i před tímto datem, a popřípadě určení na základě kterých právních aktů tato možnost připadá v úvahu. Zároveň je nutné zmínit vedle vystoupení iniciovaného vystoupivším členským státem i možnost iniciace opuštění EU ze strany jejich orgánů, tedy vyloučení. Tato možnost dodnes není zakotvena v právu EU, ale je velice často zmiňovaným pojmem. Proto bych chtěl analyzovat i mezinárodní právní akty závazné pro EU a určit, zda je možnost vyloučit členský stát za určitých okolností. Pokud tato možnost vyplyne, tak určení dle jakých právních aktů.

V návaznosti na tato fakta bych chtěl také zmínit případy států, které uvažují z jakýchkoliv důvodů o vystoupení z Unie. Nejaktuálnější téma v současné době je vystoupení Velké Británie a nyní se objevila i zpráva o konání nezávazného referenda v Rakousku. Nelze opomenout případ, který se týká přímo České republiky a zamyslet se nad možným postupem, kterým by bylo iniciováno vystoupení dle našeho vnitrostátního práva spolu s nejzásadnějšími důvody pro vystoupení ČR. Nakonec bych chtěl ještě zmínit dva případy, kdy skutečně k opuštění EU došlo. Sice nedošlo k vystoupení v pravém slova smyslu, ale 2 území závislá na členských státech si vyjednala dohody o neuplatňování *acquis communautaire*, což blízce připomíná vystoupení z Unie, ale přímo o vystoupení se nejedná.

K objasnění tematiky a zpracování textu využiji převážně českou literaturu v nejaktuálnějším vydání. Spolu s tím využiji i odborné články nejen z periodik. Jako velký přínos pro zpracování práce a lepší analýzu problému, kterým jsou nynější úvahy Velké Británie nad vystoupením z EU, poslouží i dokument, který ukazuje možnosti při opuštění Unie. V neposlední řadě využiji i webové stránky, aby informace v této práci byly co nejaktuálnější a tato práce reflektovala co nejblíže aktuální situaci v oblasti vystoupení z EU.

Tato práce má za cíl představit a rozebrat problematiku vystoupení z EU, jelikož doposud nenastal žádný takový případ, bude tato práce převážně teoretická s cílem prozkoumat situaci nejen aktuální, ale i historickou, kdy klauzuli o vystoupení primární právo neobsahovalo. Budu vycházet z analýzy a interpretace článku 50 SEU a dalších souvisejících článků. Spolu s tím budu porovnávat různé názory na možnost či nemožnost vystoupení před účinností Lisabonské smlouvy, kdy zároveň podrobím analýze i Vídeňskou úmluvu o smluvním právu (dále jen VÚSP) a její možný vztah k popisované problematice.

Výstupem tohoto zkoumání by měla být úvaha, která analyzuje možný proces vystoupení z EU a zároveň zamyšlení se nad jeho důsledky, vyplývajícími pro vystoupivší stát. Zároveň bych chtěl poukázat i na možné adepty na vystoupení. Rád bych rozebral i případnou aplikaci článku 50 SEU na Českou republiku, kdyby vznikla myšlenka vystoupení i u nás.

Oproti původně zamýšlenému konceptu pro vypracování této práce bude po hlubším zkoumání problematiky nutné provést několik změn. Kromě

zjednodušení a zpřesnění některých názvů kapitol, bude změněna celková struktura práce. Většina kapitol bude rozčleněna na více podkapitol, než bylo původně zamýšleno, spolu s tím však dojde k lepší přehlednosti a pochopitelnosti celé práce. Do některých kapitol budou včleněny další okruhy zkoumání, které zlepší celkovou komplexnost práce, jako příklad je včlenění kapitoly týkající se možnosti vyloučení z EU, která původně zamýšlena nebyla.

Práce se bude členit na sedm hlavních kapitol a další dílčí podkapitoly. Prvních pět kapitol bude čistě teoretických, kdy bude řešena problematika vystoupení v obecné rovině analýzou dotčených ustanovení a literatury k této problematice. V šesté kapitole budou zmíněny již praktičtější informace, kdy se zamyslím nad možnostmi vystoupení, aplikované na konkrétní případy členských států, včetně ČR. Nakonec zmíním i případy, kdy došlo k opuštění EU již dříve některými závislými územími. Poslední kapitolou bude závěr, kde shrnu celkový přínos této práce a poznatky zjištěné studiem literatury.

První kapitolou je Úvod, kde je nastíněn postup a metody zkoumání spolu s nastíněním základních myšlenek a položení otázek pro zpracování.

Další kapitola nese název „Vstup do EU jako protiklad k vystoupení a možné důvody vystoupení“. Ta bude členěna na dvě podkapitoly, v první podkapitole bych chtěl zmínit důležité předpoklady pro vystoupení a tedy poukázat na vstup státu do Unie a stručně popsat proces přistoupení, které bude mít velký význam pro následující oddíly práce a lepší chápání některých procesů. Ve druhé podkapitole bych se rád zamyslel nad možnými důvody, které mohou vést jednotlivé členské státy k zásadnímu kroku, kterým je vystoupení.

Třetí část se už bude věnovat přímo problematice vystoupení z EU, kdy bude zanalyzována možnost vystoupení před zakotvením tohoto institutu do primárního práva. Dojde proto k zanalyzování této možnosti dle VÚSP. Následovně zmíním i situaci po novele primárního práva Lisabonskou smlouvou a zakotvením institutu vystoupení z EU. S celkovým tématem souvisí i zmínka o opětovné možnosti obnovení spolupráce a vstoupení zpět do Unie. V této kapitole bych se chtěl také zamyslet na mírou spolupráce, která bude nadále i kritériem pro složitost vystoupení. V tomto případě má zásadní význam, zda je členský stát zároveň i členem měnové unie, popřípadě, zda je smluvním státem dohody o posílené spolupráci.

V další kapitole bude konkrétně rozebrána možnost vystoupení podle aktuálně účinné legislativy, tedy dle dikce článku 50 SEU. Budou rozebrány jednotlivé kroky, které jsou stanoveny v dikci tohoto článku, a budou blíže popsány v použití s dalšími souvisejícími články zakládacích smluv. Z hlediska samotného vystoupení přichází v úvahu tři možnosti, jak může členský stát opustit EU. U prvních dvou bude základní iniciativa vystoupení dána členskými státy, ve třetím případě půjde o problematiku vyloučení. Vyloučení není přímo tématem práce, ale velice úzce s ním souvisí a je v dnešní době také poměrně aktuálním tématem na půdě EU.

V poslední z převážně teoretických kapitol bych se chtěl zamyslet nad možnými důsledky pro vystoupivší stát, které s sebou vystoupení nese. Rád bych zmínil ty nejzásadnější důsledky a v závěru této kapitoly bych chtěl nastínit možné alternativy k EU, které by mohly vystoupivší státy využívat pro navázání bližších vztahů s ní. V neposlední řadě bych rád zmínil i Schengenskou dohodu, která není na členství v EU závislá a zůstane i nadále v platnosti.

V další kapitole bych chtěl aplikovat výše zmíněné poznatky do praxe a uvážit využití institutu vystoupení na konkrétních případech. Prvním z nich je úvaha nad situací ve Velké Británii, kde bych chtěl nejdříve zmínit již jeden historický pokus o vystoupení a v návaznosti na to ukázat zároveň i aktuální situaci, kdy se chystá další referendum o setrvání v EU. Nakonec bych chtěl vymezit konkrétní postoj Velké Británie k Unii. Dále za úvahu stojí i možný případ České republiky (dále jen ČR), zde bych chtěl podrobně prozkoumat i postup přijetí záměru na vnitrostátní úrovni a určit oprávněné subjekty dle českého právního řádu. Dále se zamyslet nad reálnou existencí asi největšího důvodu k vystoupení, který se v nedávné minulosti nabízel, kterým je nepřijetí tzv. české výjimky z uplatňování Listiny základních práv EU. V této kapitole okrajově zmíním i možné důsledky, které by teoreticky vyvstaly z tohoto kroku pro ČR. Na závěr kapitoly bych rád vyvrátil častou domněnku, že již došlo k vystoupení z Unie, kdy ukážu na případě dvou závislých území členských států, které již opustily EU nereálnost této domněnky. Jednat se bude o zvláštní případy, kdy došlo k tzv. „kvazi-vystoupením“. V těchto případech totiž došlo pouze k ukončení uplatňování *acquis communautaire* na jednotlivých závislých územích. Konkrétně zmíním případ Grónska a Ostrova Svatého Bartoloměje.

Poslední kapitola bude věnována shrnutí celé práce a vyzdvižení hlavních myšlenek a zjištění během celého zpracování práce. V tomto místě bych si i rád odpověděl na otázku z hlediska složitosti vystoupení z Unie v porovnání s úpravou tohoto institutu v SEU. Také bych chtěl poukázat na celkovou složitost úpravy následujících vztahů s EU a dokázat vyzdvihnout největší možné problémy spojené s vystoupením členského státu.

2 Vstup do EU jako protiklad k vystoupení a možné důvody vystoupení

2.1 Vstup do EU

Aby bylo jednodušší pochopit proces vystoupení z EU, je na tomto místě nezbytné alespoň zhruba nastínit vývoj integrace v Evropě a proces vstoupení do Unie.

První myšlenky o evropské integraci pocházejí již od českého panovníka Jiřího z Poděbrad, postupem času se tyto myšlenky začaly rozvíjet i v ostatních Evropských zemích. Zároveň snaha o vyšší stupeň spolupráce na území Evropy byla stále častější. Zlomovým bodem pro založení Evropského společenství byla 2. světová válka. Bezprostředně po jejím konci začaly vznikat různé mezinárodní organizace jako NATO, OSN, Rada Evropy a mnoho dalších, které podporují právě spolupráci všech států na mezinárodní úrovni. Tyto organizace měly sloužit k vyrovnání se s poválečnými škodami a následnému zabránění dalšího válčení. V této době vznikla i myšlenka vytvořit Evropská společenství, která se od ostatních lišila tím, že chtěla fungovat jako nadnárodní integrace Evropských států.¹

Zpočátku se jednalo pouze o Evropské společenství uhlí a oceli (dále ESUO), založené roku 1951 tzv. Schumanovou deklarací, kdy zakladatelskými státy byly Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko a Německo, zároveň to bylo první společenství s prvky supranacionality. Další snahy o integraci vedly členské státy ESUO, spolupracující s Radou Evropy, v roce 1957 k založení Evropského hospodářského společenství (dále jen EHS), a Evropské společenství pro atomovou energii (dále jen EUROATOM), Římskými smlouvami. S postupem času význam ESUO a EUROATOM klesal a s rozvojem technologií získalo největší význam právě EHS. Toto společenství mělo za úkol zřídit společný trh a sblížit hospodářské politiky jednotlivých členských států, a tedy i zajistit hospodářský růst. S tím vším souvisela právě i snaha o zajištění volného pohybu osob, zboží a služeb. V rámci tohoto společenství byla zřízena i Evropská

¹ SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, 236 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-717-9857-6, s. 3-4.

investiční banka. EHS však zajišťovala pouze ekonomickou oblast, nikoliv oblast lidskoprávní.

V roce 1967 byla tato tři společenství sloučena a začalo se jim souhrnně říkat Evropská společenství (dále jen ES). Později v roce 1969 bylo stanoveno za cíl vytvoření právě hospodářské a měnové unie, tehdy ještě s bezhotovostní platební jednotkou ECU. Právě s prohlubováním integrace bylo potřeba revidovat i zakládací smlouvy společenství. Nejzásadnější novelou byla Maastrichtská smlouva z roku 1992, která ES přejmenovala na Evropskou unii. Zároveň vytvořila další dva pilíře spolupráce v EU, kdy prvním pilířem jsou Evropská společenství a nově založenými pilíři jsou společná zahraniční a bezpečnostní politika a spolupráce ve věcech justice a vnitra. Následovaly další smlouvy, jako Amsterdamská smlouva, smlouva z Nice, které již pouze rozšiřovaly spolupráci a pravomoci EU. Poslední revizní smlouvou byla Lisabonská smlouva podepsaná v roce 2007, která se stala kompromisem při odmítnutí Evropské Ústavy. Je považována za jednu z nejreformnějších smluv, proto se taky při ratifikaci setkala s problémy a bylo nutné vytvořit pro některé státy výjimky z této smlouvy.²

První zásadní změnou zakotvenou v Lisabonské smlouvě byla tzv. depilarizace,³ což označuje zrušení pilířového chápání fungování spolupráce mezi členskými státy. Dnes je tedy spolupráce ve všech oblastech chápána jako jednotná, bez rozdělování na ekonomickou, politickou atp. Dále má EU přiznání právní subjektivitu, což z ní dělá subjekt práva sui generis a posiluje její nadstátní charakter a znamená další omezení suverenity pro jednotlivé členské státy. Stanovení demokratických principů, na kterých je založená, nás také více posunuje k chápání Unie jako státu, jelikož podobnost primárního práva po Lisabonské smlouvě s porovnáním s Ústavou,⁴ je veliká. Lépe řečeno, charakter Lisabonské smlouvy, ačkoliv se tak navenek netváří, je velice podobný právě našemu ústavnímu dokumentu. Supranacionální prvky Unie naopak degradují zakotvení možnosti vystoupení členského státu z ní, ale to oproti zbylé úpravě je

² TICHÝ, Luboš. *Evropské právo*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, 953 s. Právnické učebnice C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-333-2, s. 7-40.

³ HAMUĚÁK, Ondřej. *Integrovaná se Evropa a suverenity České republiky*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 133 s. Monografie a studie. ISBN 978-802-4438-160, s. 31.

⁴ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

jen populistický krok, který stejně bude problémové naplnit, čehož si je i evropský zákonodárce vědom.⁵

Od počátku integrace dodnes došlo k rozšíření členských států ze zakládajícího počtu 6 na dnešní počet 28 států,⁶ kdy tento stav pravděpodobně stále není konečný, jelikož probíhají další přístupová jednání. Prvními přistoupivšími státy byly v roce 1973 Velká Británie spolu s Dánskem a Irskem. Následně přistoupilo v roce 1981 Řecko, které jako první podepsalo asociační dohodu, avšak splnění podmínek pro vstup mu trvalo déle. V roce 1986 přistoupilo Španělsko a Portugalsko. Roku 1995 proběhlo čtvrté rozšíření, kdy přistoupilo Švédsko spolu s Finskem a Rakouskem. Po devíti letech, tedy v roce 2004, došlo prozatím k největšímu rozšíření EU o 10 států spolu s Českou republikou.⁷ Dále už je integrační proces znovu zpomalen, když v roce 2007 přistoupily pouze 2 státy Rumunsko a Bulharsko, prozatím poslední rozšíření bylo v roce 2013 o Chorvatsko.

2.1.1 Základní předpoklad pro vystoupení z EU, vstup do ní

Jak již z logiky věci vyplývá, předpokladem pro vystoupení z EU, je nutné stát se jejím členem. Na začátek bych tedy chtěl stručně zmínit právě opačný proces, tedy vstup do EU, který může napovědět následný postup při vystoupení. Tento proces upravuje článek 49 SEU.⁸ O členství se může ucházet každý evropský stát, kdy je problémově stanoveno, zda se jedná o zeměpisné umístění, či jeho historickou spjatost s evropským územím. K tomu, aby bylo možno podat žádost o vstup do EU, a zároveň aby byl zahájen proces přístupových jednání, je nutné, aby žadatelský stát splňoval tzv. Kodaňská kritéria, která jsou základními kritérii pro vstup. Jsou tři a byla stanovena v roce 1993. O dva roky později v

⁵ HAMULÁK, Ondřej. *Právo Evropské unie v judikatuře Ústavního soudu České republiky: reflexe členství a otázek evropského práva v ústavní judikatuře*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, 251 s. Teoretik. ISBN 978-808-7212-431, s. 44-49.

⁶ HAMULÁK, Ondřej; STEHLÍK, Václav. *European Union constitutional law: revealing the complex constitutional system of the European Union*. 1st ed. Olomouc: Palacký University Olomouc, 2013, 203 s. Monographs (Univerzita Palackého). ISBN 978-802-4436-159, s. 16

⁷ V roce 2004 přistoupily ještě Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko.

⁸ Viz článek 49 SEU.

Madridu byla potvrzena.⁹ První kritérium by se dalo označit jako politické. Toto kritérium značně kopíruje článek 2.¹⁰ Druhým kritériem je kritérium ekonomické, kdy žadatelský stát musí mít fungující a konkurence schopné tržní hospodářství, což je mnohdy problém posovětských států, kde byl právě opak, tedy plánované hospodářství. A třetím kritériem je převzetí a vytvoření mechanismů,¹¹ které slouží k dodržování a aplikaci *acquis communautaire*,¹² ke kterému se váže i následné přistoupení k měnové unii.¹³

2.1.2 Řízení o přistoupení

Jako první formální krok každého státu je podání žádosti o vstup do EU Evropské radě. Tímto krokem začínají přístupová jednání mezi EU a žadatelským státem. Nehledě na to, že různá jednání probíhají již před samotným podáním přihlášky, avšak tento krok je prvním formálním krokem. Evropská rada o této skutečnosti neprodleně informuje Evropský parlament a parlamenty všech členských států. Dále tuto žádost předá Komisi, která k ní vypracuje své stanovisko. Po provedení těchto kroků je nutné, aby se na přijetí žadatelského státu usnesl Evropský parlament absolutní většinou. Negativní postoj parlamentu či Evropské rady znemožňuje další jednání. V další fázi je uzavřena smlouva o přistoupení, která v sobě nese jak smlouvu o přistoupení, tak zároveň i akt o podmínkách přistoupení. Na tento právní úkon dále navazuje fáze třetí, kterou je ratifikace výše zmíněné smlouvy všemi členskými státy a zároveň i státem žadatelským, což je příklad Norska, kdy byla tato smlouva v referendu již dvakrát odmítnuta občany.¹⁴

Jak je vidět, pouze hrubé nastínění procesu přijetí do EU je složité, ačkoliv se jedná pouze o základ, jelikož zde nejsou vidět individuální kroky žadatelského státu k harmonizaci právního řádu a splnění podmínek přistoupení.

⁹ Conditions for membership. [online]. [cit. 2014-11-15]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/policy/conditions-membership/index_en.htm

¹⁰ Viz článek 2 SEU

¹¹ Pro aplikaci právního řádu EU byla v ČR nutná novelizace Ústavy ústavním zákonem č. 395/2001 Sb., tzv. Euronovela.

¹² JANKŮ, Martin; JANKŮ, Linda. *Právo EU po Lisabonské smlouvě*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2012, 274 s. ISBN 9788074181528, s. 44.

¹³ Viz článek 3, odst. 4 SEU, který počítá s vytvořením měnové unie v návaznosti na článek 127, odst. 1 a článek 136.

¹⁴ TICHÝ, Luboš. *Evropské právo*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, 953 s. Právnické učebnice C.H. Beck. ISBN 978-807-4003-332, s. 67.

Tomu napovídá i délka přístupových jednání, která jsou u každého žadatelského státu rozdílná, zpravidla ale u všech trvají řadu let.¹⁵

2.2 Důvody proč vystoupit z EU

Ačkoliv není ještě EU v největším stupni hospodářské integrace, kterým je úplná hospodářská integrace, již tento předposlední stupeň, kterým je hospodářská a měnová unie,¹⁶ přináší značné obtíže v oblasti ekonomické a politické. Proto tedy nastává možnost toho, že by některý člen chtěl vystoupit. Vzhledem k tomu, že členský stát absolvoval dlouhou cestu vedoucí ke vstupu EU, je tedy následně nutné, zamyslet se nad důvody, které na počátku vedly jednotlivé členské státy právě k takovému zásadnímu kroku, kterým je opuštění EU. Tento krok je právě opakem statusu, o který se řadu let tyto státy snažily a uzpůsobovaly mu i své vnitřní právní řády. Každý musí vzít v potaz, jestli to není krokem zpět, jelikož postupný vývoj v Evropě spěje právě k jednotné integraci na jejím území. Dalo by se říci, že s postupem času by vystoupivší stát musel znovu do EU vstoupit v rámci i případných jiných tlaků. Moderní dějiny Evropy jsou totiž pevně spjaty s děním okolo tohoto společenství, která se jeví na území Evropy jako velice platný a důležitý útvar, respektive společenství států.

2.2.1 Ekonomické důvody

Dle mého názoru nastal problém právě v roce 2004, kdy došlo k největšímu rozšíření EU, a to o 10 států. Možná, že tímto zásadním zlomem nebylo ani tak rozšíření EU, ale až následné rozšiřování měnové unie. Tímto se dostáváme právě k prvnímu možnému důvodu, proč by mohl chtít některý členský stát EU opustit a tím je důvod ekonomický, nebo s tím spojené obavy z příchodu další krize měnové unie, která zde nedávno byla. Tato krize značně zasáhla hlavně státy Jižní Evropy, počínaje Řeckem. Nelze se divit aktuálnosti myšlenky o

¹⁵ Například Česká republika podepsala dohodu zakládající přidružení v roce 1993 s účinností od roku 1995. Následně podala 17. ledna 1996 Česká republika prostřednictvím premiéra V. Klause žádost o vstup do EU, jejíž členem se stala k 1. dubnu 2004. Celých 8 let tedy trvala harmonizace předpisů, přístupová jednání a kontrola ze strany Evropské Komise.

¹⁶ Hospodářská a měnová unie [online]. 2014 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/emu/index_cs.htm

vystoupení z EU u některých států, které jsou v Unii dominantními. Hlavním důvodem v tomto případě může být například to, že nechtějí dotovat ze svých rozpočtů jiné státy, které neuměly hospodařit se svým státním rozpočtem a s penězi z rozpočtu EU. To je konkrétní problém Řecka, které odstartovalo celou krizi měnové unie v roce 2010. Zde se názorně ukázalo, že mechanismy EU nejsou ještě plně připraveny čelit problémům jednotlivých států a ty poté s sebou mohou strhnout i další členské státy a způsobit krizi, která mohla vést až k rozpadu celého jednoho bodu spolupráce, právě v oblasti jednotné měny.¹⁷ V této době se objevila i myšlenka vyloučit Řecko z měnové unie. Nakonec se tak nestalo a dle mého názoru by celou problematiku vyloučení členského státu nebylo jednoduché opřít o konkrétní právní základ.¹⁸

Z ekonomického hlediska může být důvodem pro ukončení spolupráce v Unii nevyjednání si podobné výjimky ve smlouvě o přistoupení jako má například Velká Británie, která se nemusí stát členem měnové unie, ačkoliv se jím má, dle zakládacích smluv, stát.¹⁹ A po proběhlé krizi měnové unie to může být poměrně aktuální řešení pro udržení si své národní měny. Dále se může jednat o důvod, kdy se členský stát měnové unie nechce nadále podílet na dotování států postižených krizí, popřípadě se do této krize sám nechce dostat.

2.2.2 Politické důvody

Vedle důvodů ekonomických se nacházejí i důvody politické, nejčastěji související s volným pohybem pracovních sil, osob a kapitálu. Volný pohyb osob nemusí mít vždy kladný charakter. Řada z nás ho vnímá jako cestování za použití pouze občanského průkazu a otevření hranic, ale z pohledu některých států se jedná a velice problémovou věc. Otevření hranic pro volný pohyb osob s sebou přináší záporné vlivy v oblasti migrace osob do jiných členských států za lepšími životními podmínkami. To celé pro cílové státy znamená značné finanční náklady při postarání se o tyto osoby, popřípadě zajištěním jejich uplatnění. Tento pohled

¹⁷ Problematické je právě dosud nezavedení Hospodářské unie spolu s měnovou unií, ale pouze zvýšené hospodářské spolupráce, kde nefungují toliko mechanismy kontroly, které by fungovali při posílené spolupráci v rámci hospodářské unie.

¹⁸ Článek 50 SEU upravuje vystoupení z iniciativy dané státem, nikoliv z iniciativy vzešlé přímo od orgánů EU.

¹⁹ Článek 3 SEU.

na věc je jedním z důvodů, proč se zrodila myšlenka vystoupení z EU ve Velké Británii.²⁰ Volný pohyb pracovních sil s sebou pro změnu často přináší odliv expertů do vyspělejších států za lepšími pracovními podmínkami.²¹

2.2.3 Nadměrná legislativa

Dalším důvodem může být přílišná a zároveň zbytečná úprava některých problematik právě na půdě EU, zatímco by stačila pouze úprava jednotlivých vnitrostátních politik. Dále také jednotná úprava, která se jeví v rámci EU jako výhodná a bezproblémová, může z pohledu některého jednotlivého členského státu, znamenat jeho ohrožení. Ať už by se jednalo o ohrožení jeho území, majetku, práv jeho občanů,²² nebo jiné hodnoty významné pro daný členský stát. Toto by v nejhorším případě mohlo znamenat právě narušení už tak omezené suverenity jednotlivých členských států. Proto je to také asi nejaktuálnější problém, který si každý členský stát hlídá a určuje si unesitelnou mez právě takového jednání.

Je nutné zmínit i aplikační přednost komunitárního práva před právem vnitrostátním, což potvrdil i Soudní dvůr Evropské unie (dále jen SDEU).²³ Před vstupem do EU také jednotlivé žadatelské státy neznaly přesné důsledky přenesení jednotlivých pravomocí na nadstátní orgány a až postupem času se ukázalo, co všechno obnáší propojení nejen hospodářské politiky. Z mnoha hledisek je členství pro všechny členské státy výhodné, například odstranění cel a zavedení volného pohybu zboží. Z druhé strany to může znamenat také likvidaci domácích producentů některých produktů, jelikož volný pohyb zboží zapříčiňuje nemožnost ve velkém regulovat dovoz zboží do své země, což může v důsledku zapříčinit nejen pokles ceny zboží při nasyceném trhu, ale i pokles kvality tohoto zboží. Toto se již vícekrát ukázalo jako reálný problém, kdy z členského státu,

²⁰ We must prepare now for EU renegotiation. [online]. [cit. 2014-11-15]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/comment/telegraph-view/10468495/We-must-prepare-now-for-EU-renegotiation.html>

²¹ Česku stále hrozí odliv mozků [online]. 2006 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8952/5921/clanek/cesku-stale-hrozi-odliv-mozku/>

²² Problém České republiky ve vztahu Listiny základních práv a svobod EU k prolomení Benešových dekretů.

²³ 6/64 Costa v ENEL [1964] Rec. 1141, s. 1159, překlad dle oficiální české verze poskytnuté Soudním dvorem, Dostupné z: http://curia.europa.eu/arrets/TRA-DOC-CS-ARRET-C-0006-1964-200406979-05_05.html

s většími možnostmi, je dováženo zboží za ceny, které někdy mohou vypadat jako ceny dumpingové.

Výše zmíněné důvody jsou jen krátkým nástinem toho, co by mohlo vést členský stát k vystoupení z EU. Jedná se ale o důvody, které již byly nastíněny některými členskými státy jako důvody reálnými, popřípadě z nich lze vyvodit značné problémy do budoucna pro některé členské státy. Pokud ale některý členský stát bude opravdu chtít využít článku 50 SEU a vystoupit z EU, nebude pro něj problém stanovit další možné důvody k opuštění integrace a obhájení tohoto svého kroku. Pokud nakonec dojde k situaci, kdy členský stát bude chtít odstoupit ze svazku s Unií, s největší pravděpodobností nelze očekávat, že by se jednalo o stát, který je ekonomicky zaostalejší. Naopak snaha o vystoupení bude spíše ze strany států, které mají dominantnější postavení, popřípadě od států, které mají svou ekonomiku dostatečně silnou na to, aby mohly fungovat a růst i bez podpory EU, nebo pouze na základě spolupráce ve stejném režimu, jako se třetími zeměmi.

3 SEU před a po Lisabonské smlouvě

Již od první myšlenky spolupráce mezi jednotlivými státy Evropy se počítalo s rozšiřováním okruhu spolupracujících států, což potvrzuje snaha mnoha států stát se členy EU.²⁴ Spolu s rozšiřováním i míry spolupráce mezi těmito státy nastal problém s mnoha kritiky, kteří tvrdí, že integrace už překročila své meze a příliš omezuje suverenitu členských států.²⁵ Dle některých euroskeptiků se již jedná přímo o federaci,²⁶ ale nebudeme předbíhat, oficiálně se ještě nejedná o nic takového. Možná právě jako důkaz dobrovolného členství, byl zakotven článek o vystoupení z EU do zakládacích smluv.

3.1 Vnesení institutu vystoupení z EU do primárního práva

Dle mého názoru by se mohlo do budoucna ještě jednat o bližší specifikaci a úpravě procesu a podmínek vystoupení z EU. Zároveň jeho včleněním došlo k vyloučení aplikace mezinárodních úmluv k vystoupení. K mé myšlence dřívější možnosti vystoupení mě vede i ten fakt, že je to právě smluvní základ, který zakládal členství v EU a de facto umožňoval vystoupení z ní již před přijetím Lisabonské smlouvy. To umožňovalo použití mezinárodního práva a mezinárodních úmluv, kterými jsou vázány nejen smluvní státy těchto úmluv, ale je jimi vázána i EU a její legislativa. Pokud dnes členský stát shledá důvod k tomu, aby již nadále nesetřvával v EU, a rozhodne se pro vystoupení, má to, díky Lisabonské smlouvě a znění článku 50 SEU, jednodušší.

Co se týká vystupujícího subjektu, tak se nemusí vždy jednat jen o stát, ale může jít pouze o některé jeho závislé území, což se ukázalo v prvních dvou případech opuštění EU právě takovými závislými územími členských států. Tento fakt se nedá tedy definovat přímo jako vystoupení členského státu, ale mohlo by se jednat o nějaké kvazi-vystoupení, kdy nezaniká členství státu, ale na základě dohody se přestane uplatňovat *acquis communautaire* vůči autonomní části území

²⁴ Jednotlivé země EU [online]. [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/countries/index_cs.htm

²⁵ Suverenita malého státu v Evropské unii [online]. 2003 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://blisty.cz/art/13964.html>

²⁶ BYDŽOVSKÁ, Marie. Federace, superstát... Musíme si ujasnit pojmy. [online]. [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8801/22389/clanek/federace-superstat-musime-si-ujasnit-pojmy/>

určitého členského státu. Grónsko dokonce opustilo tehdy ještě ES bez jakéhokoliv zakotvení této možnosti v zakladatelských smlouvách. Ačkoliv je těžké říci, zda se jednalo přímo o vystoupení z EU v právním slova smyslu, jelikož státy, o jejichž závislá území se jednalo, jsou i nadále členy EU bez jakéhokoliv újmy. I přes tyto skutečnosti je nutné zmínit nejen postup vystoupení daný nově článkem 50 SEU ve znění Lisabonské smlouvy, ale je nutné rozebrat problematiku a vůbec možnost vystoupení z EU před zakotvením tohoto článku, což úzce souvisí s případem Grónska.

3.2 Proces vystoupení z EU a jeho zakotvení před Lisabonskou smlouvou

Před účinností poslední novelizace zakládacích smluv EU nebylo jasné dané, zda může nastat situace, kdy členský stát vystoupí z Unie. Za celou historii evropské integrace tato možnost nebyla ani zmíněna v *acquis communautaire*, proto se vedly dlouhé diskuze, zda vystoupení z ní možné je, či není. V návaznosti na tyto diskuze vznikly dva tábory, kdy jeden tvrdil, že je možné vystoupit, díky mezinárodnímu právu, aplikací Vídeňské úmluvy o smluvním právu a vyvázáním se ze smlouvy dle této úmluvy.²⁷ Druhá strana naopak tvrdí, že vystoupení z EU možné není,²⁸ popřípadě říkají, že tato problematika je velice závislá na úhlu pohledu a zkoumání věci.²⁹

3.2.1 Polemika nad nemožností opustit EU

Většina teoretiků je toho názoru, že již před účinností Lisabonské smlouvy bylo možné z Evropské unie vystoupit, avšak najde se i skupina odborníků, kteří

²⁷ PÍTROVÁ, Lenka. *Když se řekne Lisabonská smlouva: perspektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce*. Vyd. 1. Praha: Odbor informovaní o evropských záležitostech, Úřad vlády České republiky, 2008, 156 s. ISBN 978-808-7041-482, s. 61.

²⁸ BIONDI, Andrea; EECKHOUT, Piet; RIPLEY, Stefanie. *EU law after Lisbon*. New York: Oxford University Press, 2012, 436 s. ISBN 01-996-4432-2, s. 260.

²⁹ ZBÍRAL, Robert. Vystoupení z Evropské unie ve světle evropského a mezinárodního práva. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 7, ISSN 0231-6625, s. 761.

mají opačný názor.³⁰ Svá tvrzení nejčastěji opírají o znění článků SEU, ale zároveň i o judikaturu SDEU.

Nejčastěji je tvrzení nemožnosti vystoupení opíráno o dnešní článek 53 SEU,³¹ který říká, že jsou zakládací smlouvy uzavřeny na dobu neurčitou, to by mělo právě značit stálost Unie a tedy i to, že není možné jednostranně vystoupit z tohoto svazku.³² Problematické je ale pojetí pojmu na dobu neurčitou. Čistě jazykovým výkladem lze dovodit, že se jedná o smlouvu uzavřenou na dobu, která není určená, avšak neznamena to, že je svazek stálý a nekonečný. Z historického hlediska lze také zmínit jiné svazky, které byly založeny na dobu neurčitou, jako například Německý spolek.³³ To by, dle odpůrců vystoupení, značilo nekonečnost tohoto svazku, avšak dnes již tento spolek neexistuje. To samé lze dovodit de facto i z toho, že smlouva na dobu neurčitou, neznamena navždy. K čemuž lze přirovnat i zakládací smlouvy Společenství, kdy Smlouva o Evropském společenství uhlí a oceli byla na 50 let a vypršela v roce 2002,³⁴ další 2 smlouvy byly uzavřeny na dobu neurčitou a dá se dovodit vzhledem k charakteru těchto tří smluv, že doba neurčitá je pouze přesně nedefinované určení času, nikoliv věčnosti. Články o platnosti, které obsahují všechny tři smlouvy, s sebou přinesly problematiku, zda je či není možné z Unie vystoupit.³⁵

Vzhledem k povaze zakládacích smluv EU a roli SDEU při utváření a doplňování práva společenství je nutné zmínit i judikaturu tohoto dvora, která se doposud přímo problematikou vystoupení členského státu nezabývala, ale některé judikáty se alespoň okrajově zabývaly základními principy, které mohou souviset s problémem vystoupení z EU. Zároveň v nich padla zmínka o celkové trvalosti Společenství. Není v nich přímo definována nemožnost vystoupení, ale je zmíněn aspekt trvalosti Společenství, o který je často opíráno tvrzení nemožnosti vystoupení z EU před účinností Lisabonské smlouvy. Toto bylo zmíněno například ve známém judikátu *Costa v. E.N.E.L.* z roku 1964, kdy bylo

³⁰ SUNSTEIN, Cass. Constitutionalism and Secession. *University of Chicago Law Review*, 1991, roč. 58, č. 2, ISSN 0041-9494, s. 654.

³¹ Dříve článek 51 SEU před novelizací Lisabonskou smlouvou.

³² ZBÍRAL, Robert. Vystoupení z Evropské unie ve světle evropského a mezinárodního práva. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 7, ISSN 0231-6625 s. 761.

³³ Wiener Schlussakte. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z <http://www.verfassungen.de/de/de06-66/schlussakte20.htm>

³⁴ Čl. 97 Smlouvy o založení Evropského společenství uhlí a oceli. [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/753-smlouva_o_esuo.pdf

³⁵ ZBÍRAL, Robert. Vystoupení z Evropské unie ve světle evropského a mezinárodního práva. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 7, ISSN 0231-6625 s. 762-5.

judikováno: „*Pokud je státům přiznáno právo jednat jednostranně, děje se tak na základě zvláštního a přesného ustanovení*“.³⁶ Tato teze by v pojetí logického výkladu *argumentum a silentio legis* znamenala, že co není stanoveno přímo normou, k tomu nemá státní orgán, jako orgán veřejné moci, oprávnění. Pro nemožnost Unii opustit by mluvila i další právní věta judikátu, která je: „*Závazky dohodnuté ve Smlouvě o založení Společenství by nebyly bezpodmínečné, ale pouze eventuální, pokud by mohly být zpochybněny pozdějšími legislativními akty signatářů*“.³⁷ Popřípadě i následný výrok, který zní: „*Přenos práv a povinností odpovídajících ustanovením Smlouvy, učiněný státy z jejich vnitrostátního právního řádu do právního řádu Společenství, způsobuje konečné omezení jejich suverénních práv, nad nímž nemůže převážet pozdější jednostranný akt neslučitelný s pojmem Společenství*“.³⁸

3.2.2 Vystoupení na základě Vídeňské úmluvy o smluvním právu

Jak jsem již výše zmínil, přikláním se také k většinovému názoru, že vystoupení z EU bylo možné již před Lisabonskou smlouvou. Jako případ lze uvést tzv. Politiku prázdné židle, uplatňovanou Francií v roce 1965, z které mohlo dojít až k vystoupení Francie, kdyby nebyly přijaty Lucemburské kompromisy.³⁹ Dále je nutné zmínit i případ snahy Velké Británie o vystoupení v roce 1975. Tehdy se konalo referendum o tom, zda v EU setrvat či nikoli.⁴⁰ Dalším často uváděným případem je Grónsko, to nevystoupilo v pravém slova smyslu, ale postup jeho vystoupení připomíná proces souhlasného vystoupení. Již v této době existoval záměr členského státu vystoupit z EU, a ačkoliv se tak nestalo, nikdo nenamítal tuto možnost použít. To je další důvod pro myšlenku, že vystoupení možné bylo.

³⁶ 6/64 Costa v. ENEL [online]. 1964 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: http://curia.europa.eu/arrets/TRA-DOC-CS-ARRET-C-0006-1964-200406979-05_05.html

³⁷ 6/64 Costa v. ENEL [online]. 1964 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: http://curia.europa.eu/arrets/TRA-DOC-CS-ARRET-C-0006-1964-200406979-05_05.html

³⁸ 6/64 Costa v. ENEL [online]. 1964 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: http://curia.europa.eu/arrets/TRA-DOC-CS-ARRET-C-0006-1964-200406979-05_05.html

³⁹ Krize prázdné židle [online]. 1965 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_introduction_cs.htm

⁴⁰ BAKER, David; SEAWRIGHT, David. *Britain for and against Europe: British politics and the question of European integration*. New York: Oxford University Press, 1998, 252 s. ISBN 01-982-8078-5, s. 31.

Před účinností Lisabonské smlouvy bylo však vystoupení z EU nutné dovodit z jiných právních aktů, které pro EU nebyly vlastními. Muselo se tedy řešení hledat v jiném právním řádu, popřípadě lépe řečeno v jiných právních aktech, které jsou *acquis communautaire* nadřazené a zároveň jsou závazné i pro vystupující stát, respektive území. Z povahy práva EU, které by se dalo jednoduše označit jako *lex specialis* k právu mezinárodnímu vyplývá, že jeho případné nedostatky a mezery by řešilo právo mezinárodní,⁴¹ v našem případě je konkrétně aplikovatelná Vídeňská úmluva o smluvním právu. Zároveň aplikaci této úmluvy pro právo EU připustil i SDEU, který se v některých judikátech odvolává právě na tuto úmluvu.⁴² Jako jediné možné řešení se tedy jeví použití mezinárodního práva a díky smluvnímu principu, na kterém je EU založena, tak přichází v úvahu aplikovat právě výše zmíněnou VÚSP.⁴³ Smlouva o přistoupení uzavřená na základě konsenzu je známka toho, že je možné od této smlouvy následně i odstoupit, a tím pádem tedy i vystoupit z EU. Existují však mezinárodní smlouvy, které svou povahou vylučují jednostranné odstoupení od ní, jsou to například smlouvy mezi státy o určení hranic,⁴⁴ to ale není případ zakládacích smluv EU, které mají odlišnou povahu. Pokud by však došlo na aplikaci VÚSP, tedy mezinárodního práva pro vystoupení z EU, bylo by nutné spolu s tím aplikovat i *acquis communautaire*, jelikož by bylo potřeba změnit i primární právo.⁴⁵ Je složité říci, zda tato úmluva byla využita již dříve, ale mohla sloužit alespoň jako základ pro postup dříve Unii opustivšího autonomního území Dánska, tedy Grónska, podrobněji viz kapitola 7.3.1.

Problematické je, že VÚSP ratifikovalo pouze 111 států. Zbylé státy, které ji neratifikovaly,⁴⁶ se neřídí přesným textem této úmluvy, ale pouze obyčejí, které jsou mezinárodním právem uznávané a jsou pramenem VÚSP.⁴⁷

⁴¹ KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 978-807-3803-353, s. 81-90.

⁴² C-162/96 A. Racke GmbH&Co. v Hauptzollamt Mainz [online]. 1998 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:61996CJ0162&from=CS>

⁴³ PÍTROVÁ, Lenka. *Když se řekne Lisabonská smlouva: perspektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce*. Vyd. 1. Praha: Odbor informování o evropských záležitostech, Úřad vlády České republiky, 2008, 156 s. ISBN 978-808-7041-482, s. 61.

⁴⁴ ŠTURMA, Pavel; ČEPELKA, Čestmír; BALAŠ, Vladimír. *Právo mezinárodních smluv*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 404 s. Monografie (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3803-414, s. 168.

⁴⁵ Článek 48 SEU.

⁴⁶ Mezi tyto státy patří například Francie, Lucembursko, Malta, Portugalsko.

⁴⁷ ONDŘEJ, Jan; POTOČNÝ, Miroslav. *Obecné mezinárodní právo v dokumentech*. 3., dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, 341 s. Beckova skripta. ISBN 978-807-4003-301, s. 241.

3.2.3 Aplikace Vídeňské úmluvy o smluvním právu

Vstup do EU je založen na smluvním základě, který reprezentují smlouvy o přistoupení jednotlivých členských států. Proto se dá uvažovat, že dle třetího oddílu Vídeňské úmluvy o smluvním právu je možné, od této smlouvy o přistoupení, také následně odstoupit. Podle výše uvedeného se nabízí aplikace jednoho ze dvou článků, konkrétně se jedná o články 54 a 56.⁴⁸ Oba tyto články se dají využít bez omezení, eventuálně se čistě teoreticky nabízí článek 57, který ale hovoří pouze o přerušení provádění smlouvy mezi státy.

Článek 54, který zní:

„Čl. 54 Zánik smlouvy nebo odstoupení od ní na základě ustanovení smlouvy nebo se souhlasem stran

Zánik smlouvy nebo odstoupení některé strany od ní může nastat:

a) v souladu s ustanovením smlouvy; nebo

*b) kdykoliv se souhlasem všech stran po poradě s ostatními smluvními státy“.*⁴⁹

Tento článek v písmenu a) hovoří částečně o zániku smlouvy, kdy počítá s ustanovením smlouvy tuto skutečnost umožňující. Popřípadě stanovení doby trvání této smlouvy, proto není možné využít tento článek v případě vystoupení z Unie, jelikož zakládací smlouvy jsou uzavřeny, až na jednu výjimku,⁵⁰ na dobu neurčitou. Nemůže dojít proto k zániku smlouvy jako takové. Princip odstoupení od smlouvy je přijatelnější. Jedná se o jednostranný právní úkon, který se nejčastěji využívá při porušení práv a povinností, plynoucích ze smlouvy, jednou ze smluvních stran. Jak je zmíněno výše, vystoupení z EU právě nemusí být vždy založeno na nějakém porušení těchto skutečností vyplývajících ze smlouvy o přistoupení a *acquis communautaire*. Zároveň s sebou odstoupení od smlouvy často nese i právní následky, kterými mohou být sankce a tak podobně.

⁴⁸ PÍTROVÁ, Lenka. *Když se řekne Lisabonská smlouva: perspektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce*. Vyd. 1. Praha: Odbor informovaní o evropských záležitostech, Úřad vlády České republiky, 2008, 156 s. ISBN 978-808-7041-482, s. 61.

⁴⁹ ONDŘEJ, Jan; POTOČNÝ, Miroslav. *Obecné mezinárodní právo v dokumentech*. 3., dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, 341 s. Beckova skripta. ISBN 978-807-4003-301, s. 213.

⁵⁰ Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli byla uzavřena na 50 let a pozbyla účinnosti v roce 2002.

V případě písmena b), kdy se jedná o odstoupení od mezinárodní smlouvy, které je provedeno po konzultaci s ostatními smluvními státy a zároveň se souhlasem těchto států. Pravidlo dle tohoto ustanovení vychází z mezinárodního obyčeje a je s ním tedy spojena i univerzální platnost. Smlouva o přistoupení je mezi EU a jednotlivými členskými státy. Přímou ve znění smlouvy o přistoupení jsou vyjmenované všechny státy, které jsou již členy EU a zároveň jsou tedy i stranami této smlouvy. Jak článek říká, na odstoupení od smlouvy se musí shodnout všechny smluvní státy jednomyslně. Pokud tedy jednotlivé smluvní státy dají souhlas s odstoupením od smlouvy, nebude se následně jednat o jednostranný právní úkon,⁵¹ ale dojde k odstoupení od smlouvy na základě stejného právního úkonu, jakým došlo k uzavření smlouvy o přistoupení. V tomto případě by se poté dalo polemizovat, zda je nutná i následná ratifikace této smlouvy o vystoupení z Unie ve smluvním státě. Pokud by byla ratifikace nutná, tak by tento proces připomínal postup přistoupení k EU, kdy se musí Evropská rada, reprezentována jednotlivými členskými státy, jednomyslně shodnout na přijetí žadatelského státu. Pomineme-li plnění Kodaňských kritérií, z hlediska principu by se tedy jednalo o dva různé procesy, upravené dvěma zcela odlišnými právními řády, ale dle formy by se jednalo o stejné procesy s protichůdnou tendencí, což se jeví jako výhodné řešení. Zároveň ukončení členství v EU na základě dohody mezi všemi členskými státy, znamená zproštění všech stran práv a povinností, které s sebou členství přinášelo bez jakýchkoliv následků.⁵² I z těchto důvodů šlo dříve uvažovat o aplikaci článku 54 jako zakotvení pro vystoupení z Unie.

Vedle výše uvedeného článku stojí i článek 56, který je o něco důkladnější a ve své literě nabízí ještě o něco vhodnější řešení problematiky než článek 54.

⁵¹ Vládní návrh, kterým se předkládá Parlamentu České republiky k vyslovení souhlasu návrh na ukončení platnosti Úmluvy o Zřízení Evropského policejního úřadu (Úmluva o Europolu), založené na článku K.3 Smlouvy o Evropské unii, a souvisejících smluvních dokument [online]. 2008 [cit. 2014-11-26], s. 4, Dostupné z: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:TsszCCNLx7kJ:www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw%3Fidd%3D29927+&cd=2&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>

⁵² ŠTURMA, Pavel; ČEPELKA, Čestmír; BALAŠ, Vladimír. *Právo mezinárodních smluv*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 404 s. Monografie (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3803-414, s. 165.

„Čl. 56 Výpověď nebo odstoupení od smlouvy, která neobsahuje ustanovení o zániku, výpovědi nebo odstoupení“

1. Smlouvu, která neobsahuje ustanovení o svém zániku a která nepředvídá, že může být vypovězena nebo že od ní může být odstoupeno, není možno vypovědět nebo od ní odstoupit, ledaže:

a) je potvrzeno, že bylo úmyslem stran připustit možnost výpovědi nebo odstoupení; nebo

b) právo smlouvu vypovědět nebo od ní odstoupit lze vyvodit z povahy smlouvy.

2. Strana musí oznámit nejméně dvanáct měsíců předem svůj úmysl smlouvu vypovědět nebo od ní odstoupit v souladu s ustanoveními odstavce 1“.⁵³

Tento článek řeší speciálně smlouvy, které v sobě nemají zakotvené výstupní klauzule, popřípadě stanovenou lhůtu jejich trvání. Zakládací smlouvy EU jsou však uzavřeny na dobu neurčitou, mimo smlouvy o založení Evropského společenství uhlí a oceli, která byla uzavřena na 50 let a pozbyla účinnosti v roce 2002.⁵⁴ Z hlediska chápání je nutné vzít v potaz, zda dobu neurčitou lze brát jako vyjádření lhůty, jelikož je to nepřesně definovaný časový pojem. Přikloníme-li se k faktu, že doba neurčitá není určitý časový pojem, vztahoval by se tento článek také k možnosti opuštění EU. Dále je v tomto případě nutná možnost dovodit, že smluvní strany připouštějí odstoupení od smlouvy, i když tuto skutečnost přímo ve smlouvě nestanovují, popřípadě je možné odstoupení od smlouvy vyvodit z povahy smlouvy. I přes to, že odstavec 1 písmeno a) je spíše nepoužitelné, protože se nemá za to, že by jedna ze smluvních stran, při podpisu a následné ratifikaci, měla v úmyslu od této smlouvy do budoucna odstoupit. Z hlediska Unie to lze dovodit také z toho důvodu, že primární právo EU před Lisabonskou smlouvou tento případ nikde neupravovalo, ba naopak o této možnosti nebyla nikde ani čistě teoretická zmínka, z čehož vyplývá, že jako smluvní strana s odstoupením od smlouvy také nepočítá. Druhým aspektem je to, že jednotlivé státy plní stanovená kritéria, aby se mohly stát členy EU, a vzhledem k tomuto faktu se dá a contrario dovodit, že při splnění podmínek nebude mít EU zájem na

⁵³ ONDŘEJ, Jan; POTOČNÝ, Miroslav. *Obecné mezinárodní právo v dokumentech*. 3., dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, 341 s. Beckova skripta. ISBN 978-807-4003-301, s. 213.

⁵⁴ Čl. 97, Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli [online]. [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/2/753-smlouva_o_esuo.pdf

vystoupení daného státu z tohoto svazku, jelikož si ho vybrala na základě splnění stanovených kritérií. Naopak z pohledu jednotlivého státu se to dá dovodit tím, že pokud již absolvuje celý složitý a zdoluhavý proces úspěšně a navíc dobrovolně, tak také nebude rázem uvažovat o opaku, tedy vystoupení.

Písmeno b) ve stejném odstavci článku se jeví jako použitelné, vyžaduje ale podmínku toho, že lze vyvodit z povahy smlouvy možnost tuto smlouvu vypovědět.⁵⁵ Vzhledem k dobrovolnému podepsání smlouvy, které je založeno právě na konsenzu smluvních stran a jedná se o smlouvu, kde není pouze jednorázové plnění, lze tuto skutečnost ze smlouvy o přistoupení dovodit. Na základě smlouvy o přistoupení dochází k založení spolupráce na vyšší úrovni a zároveň k přechodu některých pravomocí na nové nadstátní orgány. Tím dochází tedy k omezení suverenity členského státu. Vzhledem k faktu, že každý stát se snaží zachovat svou suverenitu alespoň v některých oblastech, tak v rámci jejího zachování je možné následně právně jednat a učinit zásadní krok, kterým je odstoupení od smlouvy o přistoupení, a s tím spojeného vystoupení z EU. Obzvláště v případě, kdy je tento právní krok proveden na základě rozhodnutí obyvatelstva členského státu například v referendu. Když pomíneme stanovení jednoleté lhůty v druhém odstavci tohoto článku, která je zanedbatelně krátká vzhledem k tomu, jak složitá jednání musejí před odstoupením od tohoto konkrétního typu smlouvy proběhnout, tak tento odstavec článku 56 je vhodnější oproti článku 54.

Zmínka padla i o článku 57, který už není ideální pro využití, ale jeho aplikaci nelze zcela zavrhnout. Tento článek zní:

„Čl. 57 Přerušování provádění smlouvy podle jejích ustanovení nebo se souhlasem stran

Provádění smlouvy ve vztahu ke všem stranám nebo k určité straně může být přerušeno:

a) v souladu s ustanoveními smlouvy; nebo

⁵⁵ ONDŘEJ, Jan; POTOČNÝ, Miroslav. *Obecné mezinárodní právo v dokumentech*. 3., dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, 341 s. Beckova skripta. ISBN 978-807-4003-301, s. 213.

b) kdykoliv se souhlasem všech smluvních stran po poradě s druhými smluvními státy“.⁵⁶

Jelikož ve znění přístupových smluv k EU nebyl zakotven článek, který by umožňoval vystoupení, nebo alespoň přerušování provádění této smlouvy ze strany jednotlivého členského státu,⁵⁷ tak písmeno a) tohoto článku je rovnou nepoužitelné. Jako schůdná varianta se jeví článek 57, písmeno b). Z celkového hlediska se přerušování provádění jakékoliv smlouvy, která má povahu jako smlouva o přistoupení k EU, jeví jako horší způsob řešení oproti dikci článků 54 a 56. Z logiky věci je nevhodné volit přerušování provádění smlouvy, čehož by mohlo být jednotlivými státy zneužíváno, kdyby docházelo k přerušování provádění smlouvy a poté zase následnému vrácení se k němu. Pokud přeci jen členský stát má zájem na ukončení členství v EU, tak je vhodnější volit namísto přerušování provádění smlouvy o přistoupení, odstoupení od ní.

3.2.4 Případy zdánlivého vystoupení před přijetím Lisabonské smlouvy

Již před účinností Lisabonské smlouvy nastal případ, kdy došlo k opuštění EU. Nejednalo se doslova o vystoupení některého ze členských států, ale jednalo se o opuštění Unie závislým územím členského státu, respektive vyvázání se z uplatňování *acquis communautaire*.⁵⁸ Jednalo se o Grónsko, jehož členství v EU bylo založeno vzhledem k jeho závislosti na Dánsku. Další případ odstoupení od uplatňování *acquis communautaire*, avšak již za účinnosti Lisabonské smlouvy, byl v roce 2012, kdy se jednalo o Ostrov Svatého Bartoloměje, který byl závislým územím Francie, podrobněji viz kapitola 7.3.

⁵⁶ ONDŘEJ, Jan; POTOČNÝ, Miroslav. *Obecné mezinárodní právo v dokumentech*. 3., dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, 341 s. Beckova skripta. ISBN 978-807-4003-301, s. 213.

⁵⁷ Článek 7 SEU upravuje pozastavení práv členského státu, vyplývajících ze zakládacích smluv, ze strany orgánů EU.

⁵⁸ WEISS, Friedl. Greenland withdrawal from the european communities. *European law review*. 1985, roč. 10, č. 2. ISSN 0307-5400, s. 182.

3.3 Vystoupení po Lisabonské smlouvě a zakotvení článku 50 SEU

Dne 13. prosince 2007 byla v Lisabonu podepsána tzv. Lisabonská smlouva s účinností od 1. prosince 2009, která nahradila alespoň z části původně plánovaný dokument Evropské ústavy.⁵⁹ Jedna z nejreformnějších smluv v rámci novelizace základních dokumentů EU s sebou zároveň přinesla i vnesení nových institutů do unijního práva. Jedním z nich je článek 50 SEU zakotvující institut vystoupení z Unie. S tímto článkem tedy došlo k zásadní změně pojetí Evropské unie. Zatímco doposud bylo cílem sjednotit jednotlivé vyspělejší Evropské státy pod hlavičku jednotné politické, měnové a hospodářské unie, článek 50 naopak může působit destruktivně vůči původnímu úmyslu celé spolupráce v Evropě. Je nutné podotknout, že s článkem 50 byla posílena i suverenita jednotlivých členských států.⁶⁰ Vzhledem k povaze Lisabonské smlouvy, která je velice reformní, však přináší i některá omezení suverenity členských států. Proto může být článek 50 vnímán jako líbivý kompromis, který přináší tzv. „záchrannou brzdu“.⁶¹ To vše vzhledem k očekávaným komplikacím s následnou ratifikací této smlouvy v jednotlivých parlamentech členských států.

Zároveň článek 50 přinesl i konec sporů o tom, zda je možné z EU vystoupit či ne. Od roku 2009 se tedy již nevedou spory o existenci této možnosti, ale vzhledem ke stručnosti úpravy a prozatím neexistenci praktického příkladu vystoupení vzniká polemika ohledně způsobu a procesu vystoupení.

3.3.1 Článek 50 SEU

Novinkou v primárním právu EU je institut vystoupení, se kterým již dříve počítala i Smlouva o Ústavě pro Evropu ve svém navrhovaném článku I-60.⁶²

⁵⁹ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. aktualizované vydání Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 310 s. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3804-541, s. 127.

⁶⁰ GERLOCH, Aleš; WINTR, Jan (eds). *Lisabonská smlouva a ústavní pořádek ČR*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 378 s. ISBN 978-80-7380-192-2, s. 152.

⁶¹ The Norway option [online]. 2013 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=JqMeOjfgp_w

⁶² *Smlouva o Ústavě pro Evropu: smlouva o Ústavě pro Evropu : protokoly a přílohy I a II připojené ke Smlouvě o Ústavě pro Evropu : prohlášení, která se připojují k závěrečnému aktu mezivládní konference, a závěrečný akt : Euroústava - 50 otázek a odpovědí*. 1. vyd. Žehušice: Městské knihy, 2005. ISBN 978-808-6699-271, s. 37.

Tento návrh článku byl inspirací i pro článek 50 SEU ve znění Lisabonské smlouvy. Tato Ústava pro Evropu se neujala, ale snahy institucí EU pokračovaly a vznikla reformní Lisabonská smlouva. Díky smluvnímu základu členství se tedy jedná spíše o formální krok, který upravuje tento institut vystoupení v rámci Unie. Z pohledu mezinárodního práva ho lze odvodit již dávno, jak je zmíněno již výše ve Vídeňské úmluvě o smluvním právu, ale jen obecně. Článek 50 SEU stanovuje postup, který je o něco složitější, oproti obecnému postupu dovozovaného z dokumentů mezinárodního práva. Tímto počinem zároveň došlo k odpoutání se od aplikace mezinárodního práva na takto závažnou problematiku, kterou vystoupení bezpochyby je.

Článek 50 SEU zní:

„1. Každý členský stát se v souladu se svými ústavními předpisy může rozhodnout z Unie vystoupit.

2. Členský stát, který se rozhodne vystoupit, oznámí svůj záměr Evropské radě. S ohledem na pokyny Evropské rady Unie sjedná a uzavře s tímto státem dohodu o podmínkách jeho vystoupení, s přihlédnutím k rámci jeho budoucích vztahů s Unii. Tato dohoda se sjednává v souladu s čl. 218 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie. Jménem Unie ji uzavře Rada, která rozhoduje kvalifikovanou většinou po obdržení souhlasu Evropského parlamentu.

3. Smlouvy přestávají být pro dotyčný stát použitelné dnem vstupu dohody o vystoupení v platnost, nebo nedojde-li k tomu, dva roky po oznámení podle odstavce 2, nerozhodne-li Evropská rada jednomyslně po dohodě s dotyčným členským státem o prodloužení této lhůty.

4. Pro účely odstavců 2 a 3 se člen Evropské rady nebo Rady, který zastupuje vystupující členský stát, nepodílí na jednáních ani rozhodnutích Evropské rady nebo Rady, která se jej týkají. Kvalifikovaná většina je vymezena v souladu s čl. 238 odst. 3 písm. b) Smlouvy o fungování Evropské unie.

5. Pokud stát, který z Unie vystoupil, požádá o nové přistoupení, podléhá tato žádost postupu podle článku 49“.⁶³

⁶³ Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie: Listina základních práv Evropské unie. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2010, 403 s. ISBN 978-928-2425-725, s. 43-44.

Tato dikce článku 50 je až příliš obecná, shrnout proces vystoupení z tak rozvinutého společenství do jednoho článku s pěti stručnými odstavci je poměrně nevhodné, kdy se ještě pátý odstavec procesu vystoupení vůbec netýká. Možná i z toho lze vyvozovat formální povahu tohoto článku pro jednodušší průběh ratifikace Lisabonské smlouvy. Přeci jen EU se snaží o rozšiřování své působnosti, nikoliv o pomalý rozpad. Zároveň jak již zmíněno, nedá se předpokládat, že by na vystoupení měl zájem členský stát, který patří mezi ty méně ekonomicky vyspělé. Kdyby přeci jen k takovému počínu jako je vystoupení z EU došlo, je vystoupení pouze relativní, jelikož lze i po vystoupení znovu zažádat o přijetí zpět.⁶⁴ Někdy je ale naopak přítomnost ustanovení s možností vypovědět dohodu vítána v tom směru, že státy, které mají jistotu možnosti vystoupení, jsou poté střídmější u přijímání nových a rizikovějších dohod a pravidel Unie.⁶⁵

Článek 50 přesně kopíruje článek I-60 z původně navrhované a odmítnuté Smlouvy o Ústavě pro Evropu, což jen potvrzuje ten fakt, že Lisabonská smlouva je pouze náhradou nepřijaté Euroústavy, která se tváří méně federalisticky, což je i s článkem o možnosti vystoupení prezentováno jako důkaz. Důraz je kladen na dobrovolnost vystoupení, kterou umocňuje i fakt, že EU vyjde členskému státu vstříc a de facto se s ním snaží dohodnout i podmínky další spolupráce.⁶⁶

Při vzniku byla do postupu o jednání o vystoupení zahrnuta lhůta, během které má dojít k dohodě o vystoupení členského státu. Dva roky byly stanoveny z předchozí skutečnosti, kdy Unii opustilo Grónsko, a lhůta dvou let byla dle autorů smlouvy postačující.⁶⁷ V úvahu přichází, zda vzhledem ke zvýšené míře spolupráce, která souvisí s postupným vývojem Unie, není porovnávání délky této lhůty na příkladu Grónska nevhodné.

⁶⁴ Viz článek 50, odstavec 5 SEU.

⁶⁵ ZBÍRAL, Robert. Ustanovení o vystoupení z EU v Lisabonské smlouvě: Nedokonalá úprava pro vyhocenou situaci. Wolters Kluwer, s.r.o., *Jurisprudence*, 2012, roč. 21, č. 6. ISSN 18023843, s. 18.

⁶⁶ PÍTROVÁ, Lenka. *Když se řekne Lisabonská smlouva: perspektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce*. Vyd. 1. Praha: Odbor informovaní o evropských záležitostech, Úřad vlády České republiky, 2008, 156 s. ISBN 978-808-7041-482, s. 61-62.

⁶⁷ ZBÍRAL, Robert. Ustanovení o vystoupení z EU v Lisabonské smlouvě: Nedokonalá úprava pro vyhocenou situaci. Wolters Kluwer, s.r.o., *Jurisprudence*, 2012, roč. 21, č. 6. ISSN 18023843, s. 20.

3.4 Opětovná možnost přistoupení

Jak říká odstavec 5 článku 50 SEU, je možné se po vystoupení opětovně stát členem Unie. To vše ale jen za podmínek článku 49,⁶⁸ to znamená, že případný stát, ucházející se znovu o přistoupení, musí splnit znovu všechny podmínky, které již splňoval dříve, včetně Kodaňských kritérií. Je nutné podotknout, že situace bude zřejmě snadnější než u žadatelských států, které členy Unie zatím nebyly. Tento případný stát totiž už bude splňovat často většinu Kodaňských kritérií.⁶⁹ Zároveň lze i očekávat zpřísněné podmínky ze strany EU, popřípadě zajištění loajality tohoto žadatelského státu vůči Unii. Pro zajištění uzemní integrity je v samotném zájmu EU zachovat si svůj postoj a eliminovat případy protichůdných tendencí, nikoliv však politikou udělování mnoha výjimek z uplatňování *acquis communautaire*. Zároveň je ale nutné brát v potaz to, aby jednotlivé členské státy nezneužívaly klauzuli o vystoupení pouze jako nátlakovou techniku k prosazení svých cílů, které nemusí být vždy pro Unii jako celek přijatelné.

Vezmeme si jako příklad nyní asi nejaktuálnější případ Velké Británie, která uvažuje nad vystoupením. Pokud by opravdu došlo k opuštění Unie a náhodou i k následovnému vývoji, který by šel zpět směrem stát se členem EU, je vhodné se z pohledu Evropské rady zamyslet, zda by nebylo dobré, při následovném přijímacím procesu, nepovolovat žádný tzv. opt-out, popřípadě ztrátu již dříve uplatňovaných výhod vůči tomuto státu. Pokud tedy bude chtít stát vystoupit, je nutné, aby to pro něj při pohledu do budoucna mělo i nějaké *de facto* sankce. Poté je jisté, že by se institut vystoupení nezneužíval tak často, jako kdyby daný stát vystoupil a následně vstoupil a platily pro něj stejné podmínky, jakoby se členství vůbec nepřerušilo.

3.5 Míra spolupráce jako kritérium pro složitost vystoupení z EU

Budeme-li tedy hovořit o vystoupení z EU, musíme také rozlišovat jednotlivé členské státy dle toho, jaké míry spolupráce v rámci EU již dosáhly. To

⁶⁸ Viz článek 49 SEU.

⁶⁹ To vše, pokud se jeho ekonomika, po oddělení od ekonomiky EU, nezhroutila.

nám určí i odlišnou složitost procesu vedoucího k opuštění EU, hlavně větší složitost a náklady pro vystoupivší stát. Dle tohoto kritéria můžeme jednotlivé členské státy rozdělit do více skupin. Jako kritérium jednotlivých skupin je tedy nutné stanovit úroveň, na které již jednotlivé státy v rámci EU fungují, lépe řečeno s jakým stupněm spolupráce.

3.5.1 Mechanismus posílené spolupráce

V roce 1999 upravila Amsterdamská smlouva mechanismus tzv. posílené spolupráce. Tento institut s sebou přináší možnost intenzivnější integrace některých členských států, které se na ní chtějí podílet. Lisabonská smlouva stanovila minimální počet devíti členských států, které se této spolupráci musejí účastnit a nesmí existovat žádné podmínky, eliminující účast ostatních členských států. Cílem posílené spolupráce je podpora cílů Unie a nesmí proto narušovat její hospodářskou a územní soudržnost, ani nesmí diskriminovat ostatní členské státy.⁷⁰ Při vystoupení státu, je nutné nadále dohodnout i opuštění mechanismu posílené spolupráce, popřípadě, pokud by vystoupení členského státu znamenalo pokles spolupracujících států pod devět, znamenalo by to úplné anulování této spolupráce.

3.5.2 Spolupráce v měnové oblasti

Mechanismus posílené spolupráce se liší od povinné spolupráce, jakou je například účast na měnové unii, která je až na dohodnuté výjimky povinná do budoucna, za splnění podmínek, pro všechny. Členské státy, které jsou i členy měnové unie, budou mít vystoupení mnohem složitější s ohledem na případné vrácení se zpět na svou původní měnu a umělé znovuvytvoření této měny. Popřípadě mohou setrvat u měny Euro, ale s nemožností podílet se nadále na měnové politice, podrobněji viz kapitola 6.2.

Vzhledem k těmto okolnostem se dá očekávat, že i se zakotvením článku 50 SEU nedojde k úplnému rozpadu EU, ani k masivnímu vystupování z ní.

⁷⁰ PIKNA, Bohumil. *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy)*. 3. rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, 435 s. ISBN 978-80-7201-889-5, s. 84-85.

3.5.2.1 Členské státy s opt-out a státy, na které se vztahuje výjimka

Další skupinou jsou státy, které prozatím nejsou členy měnové unie. Ty se dělí na 2 podskupiny, státy s vyjednanou výjimkou pro povinnost stát se členy měnové unie,⁷¹ a dále státy, na které se vztahuje výjimka.⁷² Tyto státy prozatím nesplnily konvergenční kritéria, ať už z důvodu ekonomických, popřípadě čistě politických, kdy jednotlivé vlády blokují vstup do měnové unie a snaží se ho oddálit. Obě skupiny těchto států mají postup a celkový proces pro vystoupení jednodušší díky vyšší míře suverenity, právě v oblasti měny. Je to tím, že měnová politika není tolik vázaná na EU a zároveň zde není nutnost uměle obnovovat původní měnu. Při vystoupení by se jednalo převážně o uspořádání obchodních vztahů, vztahů ohledně zahraniční politiky a úpravě poměrů další spolupráce mezi Unii a těmito státy. V úvahu připadá, zda příliš rychlá europeizace některých států nebyla spíše ke škodě EU, což se také ukázalo v krizi měnové unie na případě Řecka. Možná ze strachu či předvídatosti, si některé státy vyjednaly právě opt-out z přistoupení k měnové unii.⁷³

⁷¹ LACINA, Lubor. *Měnová integrace: náklady a přínosy členství v měnové unii*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2007, 538 s. ISBN 978-80-7179-560-5, s. 211.

⁷² Viz článek 140, odstavec 1 SFEU.

⁷³ Euro [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/index_cs.htm

4 Náležitosti nutné pro požádání o vystoupení z EU

Pro vystoupení z EU udává stručný postup článek 50 SEU spolu s dalšími články, které slouží jako podpůrné pro určení souvisejících okolností, na které článek 50 přímo ve své dikci odkazuje. Tato kapitola bude tedy pojednávat o jednotlivých krocích, které jsou nutné k zahájení jednání a následnému zdárnému vystoupení. Dle některých názorů je stanovení podmínek pro vystoupení v rozporu s dobrovolným vystoupením,⁷⁴ ale při nestanovení alespoň základních podmínek k tomuto kroku by se jednalo o velice zmatečnou úpravu, kdy by každý členský stát řešil potencionální vystoupení jiným způsobem.

Nejedná se o jednoduchý proces, ačkoliv ze stručného obsahu úpravy by se to dovozovat dalo. Již víme, že členství v Unii je založené na vysoké úrovni spolupráce a uspořádání vztahů je složité, proto jejich rozvázání bude ještě složitější. Celý proces vystoupení se zjednodušeně skládá z těchto čtyř kroků, které níže ještě podrobněji rozepíšu:

- A) Jednání o záměru vystoupení na vnitrostátní úrovni
- B) Oznámení záměru o vystoupení Evropské radě
- C) Jednání o dohodě o vystoupení
- D) Samotné vystoupení z EU

A) Jednání o záměru vystoupení na vnitrostátní úrovni

Vystoupení z Unie je odvážný krok, který v pravém slova smyslu neudělal dosud žádný členský stát. Dikce článku 50 dává jako podmínku rozhodnutí se o vystoupení souladnost s ústavními předpisy daného členského státu, což je i možno chápat jako ochranný mechanismus před svévolí jednotlivých, třeba i menšinových, vlád členských států. Problematické by bylo i to, kdo splnění těchto podmínek bude kontrolovat.⁷⁵ Je důležité také vědět, zda by při nesplnění těchto podmínek došlo k zamítnutí záměru o vystoupení Radou EU, popřípadě, zda by mohla být dána možnost dodatečného zhojení těchto vad.

⁷⁴ RUTH, Hrsg. von Matthias Niedobitek und Simone. *Die neue Union Beiträge zum Verfassungsvertrag*. 1. Aufl. Berlin: Duncker und Humblot, 2007. ISBN 978-342-8123-483, s. 61-63.

⁷⁵ RUTH, Hrsg. von Matthias Niedobitek und Simone. *Die neue Union Beiträge zum Verfassungsvertrag*. 1. Aufl. Berlin: Duncker und Humblot, 2007. ISBN 978-342-8123-483, s. 55.

Vznik záměru o vystoupení daného státu se tedy musí řídit jeho ústavními předpisy, ale je téměř jisté, že žádný takovýto stát nemá úpravu vystoupení z EU a ani takovouto úpravu vytvářet nebude pro jeden specifický případ. Je proto nutné nalézt alespoň předpisy, které řeší problematiku odstoupení od mezinárodní smlouvy a aplikovat tuto obecnou úpravu. Toto minimum by tedy mělo být akceptovatelné i pro Evropskou radu Unie. Pokud by však v daném členském státě vznikl odpor proti vystoupení, který by byl v souladu s ústavními předpisy, článek 50 SEU by v tomto případě byl neaplikovatelný, a s tím spjaté vystoupení z Unie nemožné.⁷⁶

Zjednodušeně řečeno se jedná o zákonnost tohoto úkonu, který by omezoval libovůli některých subjektů v daném státě, aby nedocházelo k častým a neopodstatněným pokusům o vystoupení z Unie.

B) Oznámení záměru o vystoupení Evropské radě

Poté co se na vystoupení usnese národní zákonodárny sbor, oznámí svůj záměr Evropské radě. Problémem je závaznost tohoto záměru, která není nikde zmíněna. Pokud by byl závazný a neodvolatelný, což je přívětivější varianta z pohledu nátlakového zneužívání, lze očekávat, že se k tomuto kroku odhodlá stát v minimálním počtu případů, a zároveň až v bezvýhodné situaci pro něj. Naopak nezávaznost by sloužila pouze k podávání záměru o vystoupení k vydobytí si lepších podmínek, či prosazení svých cílů, jelikož je téměř jisté, že EU by si v rámci své územní integrity snažila zachovat svoji podobu. Proto nesouhlasím s tímto pojetím nezávaznosti záměru, ačkoliv je tento fakt možné dovodit jazykovým výkladem pojmu „záměr“.⁷⁷

Při jednáních, které se vztahují se k vystoupení z EU, v Evropské radě a Radě, se zástupce vystupujícího státu těchto jednání neúčastní, proto nemá ani možnost ohledně této věci hlasovat.⁷⁸

⁷⁶ ZBÍRAL, Robert. Ustanovení o vystoupení z EU v Lisabonské smlouvě: Nedokonalá úprava pro vyhocenou situaci. Wolters Kluwer, s.r.o., *Jurisprudence*, 2012, roč. 21, č. 6. ISSN 18023843, s. 21.

⁷⁷ ZBÍRAL, Robert. Ustanovení o vystoupení z EU v Lisabonské smlouvě: Nedokonalá úprava pro vyhocenou situaci. Wolters Kluwer, s.r.o., *Jurisprudence*, 2012, roč. 21, č. 6. ISSN 18023843, s. 19.

⁷⁸ Viz článek 50, odstavec 4 SEU.

C) Jednání o dohodě o vystoupení

Spolu s oznámením záměru opustit Unii však nastává problém s úpravou vztahů mezi vystoupivším státem a EU do budoucna. Poměrně strohá úprava tohoto procesu v odstavci 2 článku 50 vůbec nepočítá s faktickými problémy, které mohou nastat při sjednávání těchto dohod o uspořádání budoucích vztahů a vypořádání společných závazků mezi Uníí a tímto státem, popřípadě s ostatními členskými státy.

Cílem obou zúčastněných stran bude dosáhnout dohody o úpravě vztahů mezi vystoupivším státem a Uníí do budoucna co nejrychleji, ale dosažení celkového konsenzu bude velice komplikované. Dohodu uzavírá Rada respektující pokyny Evropské rady, kdy druhou stranou dohody je členský stát žádající o vystoupení. Rada v tomto případě reprezentuje a vystupuje za zbylé členské státy.

Může nastat i případ, kdy nebude takováto dohoda sjednána. To je ale málo pravděpodobné, jelikož zájem na vypořádání vztahů a průběhu vystoupení budou mít obě strany. Záleží však, jak složitá budou jednání k dosažení konsenzu. Někdy je podotýkáno, že dohoda o vystoupení by neměla obsahovat určení budoucích vztahů,⁷⁹ avšak z dikce odstavce 2 článku 50 přichází v úvahu jak jazykovým, tak i logickým výkladem možnost tyto vztahy upravit rovnou při jednáních o vystoupení. Pokud by tak nebylo učiněno, text: „s přihlédnutím k rámci jeho budoucích vztahů s Uníí“,⁸⁰ by neměl smysl, jelikož by nejprve musela být uzavřena dohoda o budoucích vztazích s EU, popřípadě alespoň rámeček těchto vztahů a teprve v návaznosti na to by se jednalo o podmínkách vystoupení. Z hlediska časového určení doby jednání by toto bylo časově neekonomické, kdy je jednodušší vše zahrnout do jedné dohody, než vytvářet nutnost řetězení více dohod.⁸¹

⁷⁹ HOFMEISTER, Hannes. Should I stay or should I go? – A Critical Analysis of the Rights to Withdraw from the EU. *European Law Journal*, 2010, roč. 16, č. 5, s. 593

⁸⁰ Viz článek 50, odstavec 2 SEU

⁸¹ ZBÍRAL, Robert. Ustanovení o vystoupení z EU v Lisabonské smlouvě: Nedokonalá úprava pro vyhrocenou situaci. Wolters Kluwer, s.r.o., *Jurisprudence*, 2012, roč. 21, č. 6. ISSN 18023843.

O konečné podobě dohody rozhoduje a schvaluje ji Rada, kdy je pro přijetí potřebná kvalifikovaná většina. Ta se v tomto případě skládá ze 72 % hlasů členů Rady, které vyjadřují alespoň 65 % obyvatelstva těchto států.⁸²

Pro případ neuzavření této dohody stanovuje článek 50 dvouletou lhůtu, při jejíž prekluzi dojde k automatickému vystoupení z Unie.⁸³ Tato lhůta počíná běžet dnem oznámení záměru o vystoupení Evropské radě.⁸⁴ Po dohodě zúčastněných stran lze tuto dobu libovolně prodloužit. Její existence má hlavní význam v případě průtahů v jednání a oddalování vystoupení členského státu. Čistě teoreticky však může nastat i situace, kdy ani jedna ze stran nebude mít zájem na vyjednání dohody o vystoupení. V takovém případě by členský stát vystoupil po uplynutí této lhůty. Tato situace je však pouze čistě teoretická a dá se říci, že i zcela nereálná.

D) Samotné vystoupení z EU

Po proběhnutí všech jednání a splnění všech podmínek dojde konečně k úkonu, kvůli kterému se celý proces absolvuje. Samotné vystoupení v sobě zahrnuje dvě možnosti. První z nich je souhlasné vystoupení, jehož protikladem je jednostranné vystoupení. Mimo toto pojetí dělení stojí ještě jedna možnost, jak lze opustit Unii. Touto možností je jednostranný úkon, který je proveden ze strany Unie, tedy vyloučení, které prozatím nemá své pevné zakotvení v primárním právu.⁸⁵

⁸² Viz článek 238, odstavec 3, písmeno b) SFEU

⁸³ PÍTROVÁ, Lenka. *Když se řekne Lisabonská smlouva: perspektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce*. Vyd. 1. Praha: Odbor informování o evropských záležitostech, Úřad vlády České republiky, 2008, 156 s. ISBN 978-808-7041-482, s. 62.

⁸⁴ FAQ – Evropská unie. [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=2506>

⁸⁵ PÍTROVÁ, Lenka. *Když se řekne Lisabonská smlouva: perspektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce*. Vyd. 1. Praha: Odbor informování o evropských záležitostech, Úřad vlády České republiky, 2008, 156 s. ISBN 978-808-7041-48, s. 61.

4.1 Možnosti, jak lze EU opustit

4.1.1 Souhlasné vystoupení z EU

Souhlasné vystoupení z Unie lze jazykovým výkladem pojmout právě jako vystoupení na základě uzavření dohody mezi žádajícím státem a Unií. Dalo by se polemizovat vzhledem k nutnosti prvního kroku, který je jednostranným úkonem, zda se jedná zcela o vystoupení souhlasné, ale vzhledem k dalším k možnostem lze tento fakt takto pojmout.

Po proběhnuvších jednáních a uzavření a schválení dohod o vypořádání se se závazky stran vůči sobě, dojde s datem účinnosti této smlouvy k vystoupení členského státu z Unie. Do této doby jsou pro ještě členský stát závazná veškerá pravidla Unie spolu s právem účastnit se rozhodovacích procesů a jednání ve všech orgánech Unie,⁸⁶ mimo již výše zmíněné jednání o vystoupení tohoto státu v Radě. K tomuto dni jsou na tento stát přeneseny zpět všechny jeho pravomoci, které spolu s členstvím přenesl na orgány Unie a obnovena plná suverenita státu. S tím souvisí i možnost zrušení některých, pro stát nežádoucích, legislativních dokumentů přijatých na základě inkorporace primárního a sekundárního práva Unie.⁸⁷

4.1.2 Jednostranné vystoupení z EU

Tento případ vystoupení přichází v úvahu tehdy, zmaří-li se jednání, popřípadě nevedou ke zdárnému konci a nedojde proto k uzavření výše zmíněné dohody a zároveň uplyne doba dvou let,⁸⁸ popřípadě doba, o kterou byla tato dvouletá lhůta prodloužená, přestává žadatelský stát být členem Unie k datu, kterým vyprší tato lhůta.⁸⁹ Stejně jako v předchozím případě platí do této doby pro členský stát stejná práva a povinnosti jako při souhlasném vystoupení. Tato varianta se jeví použitelná spíše v případě, že ani jedna ze stran nemá zájem na

⁸⁶ PÍTROVÁ, Lenka. *Když se řekne Lisabonská smlouva: perspektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce*. Vyd. 1. Praha: Odbor informovaní o evropských záležitostech, Úřad vlády České republiky, 2008, 156 s. ISBN 978-808-7041-482, s. 62.

⁸⁷ MACH, Petr. *Jak vystoupit z EU*. Druhé, doplněné vydání. 155 stran. ISBN 80-736-3463-5, s. 82.

⁸⁸ Viz článek 50, odstavec 3 SEU.

⁸⁹ MACH, Petr. *Jak vystoupit z EU*. Druhé, doplněné vydání. 155 stran. ISBN 80-736-3463-5, s. 81.

uzavření dohody o vystoupení, je to však jen čistě teoretická možnost. Uspořádání vztahů mezi členským státem a Unií je tak složité, že bez úpravy následných vztahů po vystoupení členského státu bude pouze teoretická možnost pro tento stát prosperovat.

4.1.3 Vyloučení z EU

Zvláštním případem opuštění Unie je vyloučení, ačkoliv není přímo tématem této práce, tak s ním silně souvisí. Z tohoto důvodu je nutné alespoň okrajově tuto možnost zmínit a uvést stručně alespoň některé případy, kdy reálně vyloučení z EU hrozilo. Vystoupení z EU je nyní už upraveno, ale problematika vyloučení stále do zakládacích smluv Unie zakotvena nebyla.⁹⁰ Dnes je v SEU zakotvena pouze možnost pozastavení členství v Unii, která má velice přísné podmínky pro její uplatnění.⁹¹ Ale i přesto, že není zakotvena možnost vyloučení, často se o této možnosti na půdě EU mluví a uvažuje i v konkrétních případech.

Zatímco dočasné pozastavení členství má spíše formu nápravnou a slouží tedy k donucení státu chovat se *de iure* a podle zásady *pacta sunt servanda*, vyloučení z Unie by znamenalo zásadní zásah nejen do politiky a ekonomiky vylučovaného státu, ale bylo by opatřením s velkým zásahem do celkové integrity tohoto státu.

Jelikož úprava vyloučení z Unie v primárním právu není upravena, lze ji dovodit z Vídeňské úmluvy o smluvním právu, stejně jako výše zmíněné vystoupení z EU před zakotvením této možnosti do primárního práva. V případě vyloučení členského státu přichází v úvahu články 60 až 62 Vídeňské úmluvy o smluvním právu.⁹² Z těchto tří článků se jeví jako nejlépe aplikovatelný článek 60, který hovoří o zániku či přerušení smlouvy v případě jejího porušení. Pokud stát nedodrží své závazky, popřípadě porušuje sjednané podmínky, je možné toto chování kvalifikovat jako porušení a nezájem státu na dalším uplatňování této

⁹⁰ Evropa zvažuje možnost vyloučení [online]. 2011 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://www.voxeurop.eu/cs/content/article/997611-evropa-zvazuje-moznost-vyloucení>

⁹¹ ZBÍRAL, Robert. Vystoupení z Evropské unie ve světle evropského a mezinárodního práva. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 7, ISSN 0231-6625 s. 763.

⁹² FUNTA, Rastislav; Štefan NEBESKÝ a Filip JURIŠ. *Európske právo*. 1st ed. in Tribun EU. Brno: Tribun EU, 2012, 472 s. Librix.eu. ISBN 978-802-6302-278, s. 81.

dohody.⁹³ Avšak anulování této smlouvy se lze dovolávat pro porušení povinnosti či práva daného smlouvou pouze v případech, kdy je toto porušení zřejmé již ze samotného jednání a je přímo prokazatelné. Zároveň je nutné říci, že smlouva o přistoupení je multilaterální a k jejímu anulování s daným státem musí všechny zbývající strany postupovat společně.⁹⁴ Další dva zmiňované články jsou také aplikovatelné, avšak již ve specifických případech, které nám napovídají jednotlivé názvy těchto článků a tedy: „Dodatečná nemožnost plnění“ a „Podstatná změna poměrů“.⁹⁵

Vedle použití mezinárodního práva, které se jeví jako nejideálnější řešení, lze tuto možnost extenzivním výkladem dovodit i ze samotné dikce článku 7 SEU.⁹⁶ Rada dle tohoto článku může kvalifikovanou většinou rozhodnout o změně či zrušení opatření, která přijala proti státu, který porušil svá práva a povinnosti, tedy pozastavení členství. Právě ustanovení o změně opatření, kdy lze extenzivním výkladem aplikovat vyloučení z EU jako změnu opatření přijatá vůči tomuto státu, avšak pouze za přísných podmínek a za zásadní porušení smluv, jako je například jednání v rozporu s článkem 2 SEU.

4.1.3.1 Případné hrozby vyloučení z EU

Již v minulosti došlo k pozastavení členství v Unii, které mohlo přerůst až k vyloučení Rakouska z EU. Bylo to v roce 2000, kdy se ve volbách k moci dostala silně pravicová strana FPÖ, tato strana byla vedena Jörgem Haiderem,⁹⁷ který byl známý svými zápornými postoji vůči imigrační politice EU a zároveň svým silně nacionálně-socialistickým myšlením se silným propojením na bývalé nacisty. Tato fakta přiměla státy Unie ke kroku, kterým byl izolacionismus Rakouska, který trval od února do října 2000. Tyto restriktce byly reakcí na obavy jeho vlivu na politiku Rakouska, které nakonec nezůstaly jen v rámci Unie, ale

⁹³ ČEPELKA, Čestmír; ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, 840 s. Právnícké učebnice C.H. Beck. ISBN 978-807-1797-289, s. 25-27.

⁹⁴ ŠTURMA, Pavel, Čestmír ČEPELKA a Vladimír BALAŠ. *Právo mezinárodních smluv*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 404 s. Monografie (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3803-414, s. 175.

⁹⁵ Vídeňská úmluva o smluvním právu [online]. [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: http://vsvmv.wz.cz/mezin_pravo/Videnska%20umluva%20o%20smluvnim%20pravu.pdf

⁹⁶ Viz článek 7, odstavec 4 SEU.

⁹⁷ Haider: Lidovci se od nás hodně naučili [online]. 2008 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8801/2563/clanek/haider-lidovci-se-od-nas-hodne-naucili/>

rozšířily se i do Kanady či USA. Posléze na to se objevily pochybnosti o opodstatněnosti sankcí a v červenci roku 2000 vznikla tzv. Rada moudrých, která přezkoumala relevantnost opatření, která se neprokázala, a sankce tak byly v říjnu roku 2000 odvolány. Později se i Haider stáhl zpět a věnoval se politice na regionální úrovni.⁹⁸

Postupně se v kuloárech objevily názvy dalších států, u kterých by se dalo uvažovat nad jejich vyloučení. Vedle Maďarska, které se dostalo v roce 2010 po zvolení Viktora Orbána,⁹⁹ se svou kontroverzní Ústavou do rozporu s článkem 2 SEU,¹⁰⁰ padla v roce 2009 zmínka i o případu vyloučení České republiky. Tehdy jako reakce na blokování ratifikace Lisabonské smlouvy prezidentem Václavem Klausem.¹⁰¹ Avšak tato zmínka byla spíše pouhá snaha o urychlení ratifikačního procesu v ČR.

Větší hrozba vyloučení momentálně visí nad Řeckem, zároveň se jedná i o nejproblémovější stát Unie, u kterého lze jen těžko očekávat vyrovnání se se vzniklými problémy. Když v se roce 2010 projevila dluhová krize, která svůj počátek měla v Řecku a dále zasáhla i ostatní státy převážně jižní Evropy. Jednalo se o dominový efekt, který odstartovalo právě Řecko.¹⁰² To je také jediný stát, který má problémy se vyrovnat s touto krizí dodnes. Řecko, které si žilo nad poměry a nerespektovalo pravidla, se dostalo do bankrotu, který napravily až následné finanční injekce nejen od členských států eurozóny, ale i od Mezinárodního měnového fondu. To vše však znamenalo škrty ve státním rozpočtu, a s tím spojenou velkou nevoli a protesty občanů.¹⁰³ Od počátku krize se objevilo mnoho náznaků, kdy už téměř k vyloučení Řecka došlo.¹⁰⁴ Tomuto kroku zabránila snaha silnějších států Eurozóny, které stále vedou jednání o tom, jak

⁹⁸ Klatba nad Vídni nemizi [online]. 2001 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/klatba-nad-vidni-nemizi-07x-/zahranicni.aspx?c=A010202_222501_zahranicni_was

⁹⁹ Maďarsko Viktora Orbána [online]. [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.voxeurop.eu/cs/content/briefing/1359591-madarsko-viktora-orbana>

¹⁰⁰ Jan Macháček: Proč (ne)vyloučit Maďarsko z Evropské unie [online]. 2014 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/plus/nazory/_zprava/jan-machacek-proc-nevyloucit-madarsko-z-evropske-unie--1336748

¹⁰¹ Francie chce vyloučit ČR z EU, tvrdí senátor Oberfalzer [online]. 2009 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/181264-francie-chce-vyloucit-cr-z-eu-tvrdi-senator-oberfalzer.html>

¹⁰² Kořeny a průběh krize eurozóny [online]. [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9026/sekce/koreny-a-prubeh-krize-eurozony/>

¹⁰³ Řecká krize otrásá Evropou [online]. [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/tagy/Recko-3863>

¹⁰⁴ Řecko by mohlo být vyloučeno z eurozóny i EU [online]. 2011 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/recko-by-mohlo-byt-vylouceno-z-eurozony-i-eu/>

Řecko z krize dostat, aniž by došlo k jeho vyloučení.¹⁰⁵ Aktuální vztahy Řecka a EU jsou stále na stejné úrovni a je tedy nejisté, zda v nejbližší době nenastane první případ vyloučení z EU a zda nepřijde dříve, než samotné vystoupení, které již své zakotvení má.

¹⁰⁵ Juncker: Většina zemí platících eurem je pro vyloučení Řecka z eurozóny [online]. 2012 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/juncker-vetsina-zemi-platicich-eurem-je-pro-vyloucení-recka-z-eurozony-009914>

5 Důsledky, které s sebou nese vystoupení z EU

Vystoupení z Unie s sebou ale nepřináší pro vystupující stát jen výhody, jakou je například zpětné získání své úplné suverenity. Pro vystupující stát to znamená konec uplatňování práva EU. Spolu s tím může stát zpětně zrušit kvóty a podmínky stanovené směrnicemi, což může a nemusí být výhodou. Kompenzací za tyto stanovené limity byla často možnost čerpání dotační podpory. Spolu s tím bude anulována i spousta dohod a zvýhodněných podmínek. Znamená to i konec pro čerpání dotační podpory z unijních fondů, která je všemi členskými státy hojně využívána. Celkově s sebou však vystoupení přinese spíše nevýhody a problémy.

Většina členských států Unie je zároveň smluvními stranami i jiných dohod, které jsou na EU nezávislé a jejich uplatňování bude možné i po opuštění EU. Níže bych chtěl také zmínit ty nejdůležitější dohody o spolupráci, popřípadě jiné formy spolupráce, které zůstanou i nadále platné a zároveň i formy spolupráce, které budou anulovány, jelikož jsou podmíněny členstvím v Unii.

5.1 Spolupráce, která vystoupením zaniká

Je jasné, že vystoupení z Unie s sebou nese i jakési sankce, které nejsou přímo v hmotné podobě, ale ve formě ztráty některých výhod, které členství v EU přináší. Výše bylo zmíněno, že velký význam pro složitost vystoupení má dosažená míra spolupráce. Dnes probíhá spolupráce na půdě EU ve více než 30 oblastech. S vystoupením dojde mimo jiné ke zrušení vnitřního trhu, společné hospodářské politiky, daňové politiky, justiční a policejní spolupráce, zahraniční politiky a mnoho dalších odvětví spolupráce nastavené SFEU, SEU a dalšími dohodami. Nejproblémovější osamostatnění však bude v oblasti měnové politiky, kdy vyvázání se z měnové unie znamená pro vystupující stát krok zpět.

5.1.1 Vnitřní trh

Vnitřní trh je jeden z páteřních politických nástrojů, který slouží k naplnění hlavních cílů EU, proto je nutné rozebrat ho zde podrobněji. Jeho

význam spočívá v odstranění cel, technických norem a jiných překážek, které by mohly omezovat rozvoj celé Unie. Ztráta těchto a dalších výhod, včetně opětovného zavedení celní politiky, které stanovují SEU a SFEU, by pro stát, který vystoupil, mělo fatální následky. Proto se dá očekávat, že se tento stát zapojí alespoň do Evropského hospodářského prostoru, dále jen EHP. Ten není novou mezinárodní organizací, avšak slouží jako spojující článek mezi členskými státy EHP a členskými státy EU. A zároveň umožňuje spolupráci a aktivní podílení na jednotném vnitřním trhu. To však přináší i nadále nutnost alespoň nějaké míry harmonizace vnitrostátních předpisů.¹⁰⁶

5.2 Důsledky vystoupení spojené s měnovou oblastí

Vystoupení z EU je dnes již upraveno. Vystoupení z měnové unie se ale dovozuje tím, že je měnová unie součástí Evropské unie, která jí je nadřazena a členství v ní podmiňuje členství v eurozóně. Automaticky tedy vyplývá, že vystoupením z EU znamená de facto i vystoupení z eurozóny. Vzhledem k takto provázané spolupráci tomu musí předcházet složitá jednání o vypořádání se nejen s podmínkami budoucí spolupráce, ale i s přechodem zpět na národní měnu vystoupivšího státu. To je asi ten nejzásadnější problém. V tomto případě asi nepřipadá ani v úvahu postup, kdy by členský stát vystoupil na základě uplynutí lhůty dvou let bez dohody o úpravě dalších vztahů po vystoupení. Níže chci proto rozebrat možnosti vystoupení členských států, které dosáhly nejvyššího možného stupně spolupráce, členství v eurozóně.¹⁰⁷

5.2.1 Problém spojený se změnou měny

Členské státy, které jsou členy EU a zároveň splnily konvergenční kritéria a staly se tak členy měnové unie a jako svou měnu přijaly Euro na úkor svého vnitrostátní měnového systému. K této skupině států, které jsou plnoprávními členy EU a i eurozóny, je nutné podotknout, že zde je vystoupení z EU složitější a

¹⁰⁶ PIKNA, Bohumil. *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy)*. 3. rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, 435 s. ISBN 978-80-7201-889-5, s. 24-25.

¹⁰⁷ Aktuálně je členem Eurozóny 19 z 28 členských států EU, 2 státy mají opt-out, zbylé členské státy jsou státy, na které se vztahuje výjimka.

značně finančně náročnější. Nejenže pro ně je složitější úprava poměrů po vystoupení, ale důležitější je fakt, že tyto státy spolu s členstvím v měnové unii zcela zlikvidovaly své národní měny. Zde nastává zásadní problém, kterým je vyrovnání se právě s přechodem zpět na svou původní měnu, popřípadě se zde nabízí i myšlenka dohody o setrvání užívání měny euro i po vystoupení. Tato možnost je také reálná, ale jaký by poté mělo význam vystoupení z EU jako hospodářské unie a setrvání u měny Euro s nemožností ovlivnit její vývoj? Spíše by se nabízela otázka, zda by nebylo možné upravit primární právo EU a umožnit zachování nějaké míry spolupráce právě s ohledem na společnou měnu a její budoucí vývoj. Problém je totiž ten, že členství v Evropské unii je jednou z podmínek pro možnost užívat Euro jako měnu a podílet se na jejím vývoji, stanovenou v článku 3, odstavci 4 SEU a článku 119, odstavci 2 SFEU.¹⁰⁸ Existují však výjimky pro malé měnové oblasti, které mají s EU dohodnuté měnové dohody, které zaručují možnost užívat Euro jako národní měnu, avšak tato dohoda jim nezaručuje výše zmíněnou a důležitou možnost podílet se na měnové politice EU. Tyto státy nemají ani zajištěnu možnost emitovat vlastní bankovky ani mince. O to více jsou poté tyto státy vázány na emitaci bankovek poskytnutých jim Evropskou unií. Setrvání u využívání Eura jako národní měny by proto znamenalo pro vystupující stát být v nejistotě dalšího vývoje této měny do budoucna. Nemožnost se podílet na jeho vývoji by daný stát vedla spíše k návratu k vlastní měnové politice, což by mohlo být ale zamítnuto pro finanční náročnost a zpočátku by pro tento stát setrvání u měny Euro mohlo být výhodnější. Zmíněné řešení je proto také aplikovatelné, což je vidět například v případě Monaka a dalších států,¹⁰⁹ které užívají jako měnu Euro, ačkoliv nejsou členy EU.¹¹⁰ Znamená to pro ně již zmíněnou nemožnost podílet se na měnové politice týkající se Eura. S výjimkou Černé hory je pro tyto státy tento fakt zanedbatelný vzhledem k jejich úzkému propojení s Unií. Černá hora se naopak tímto připravuje na svoje budoucí vstoupení do EU, o které má zájem.

V tomto případě připadá v úvahu ještě jedna možnost, která by přinesla nutnost revidovat zakládací smlouvy. Pokud vezmeme v úvahu ten fakt, že v dnešní době je největším problémem EU krize měnové unie, tak jednotlivé

¹⁰⁸ Čti článek 3, odstavec 4 SEU a článek 119, odstavec 2 SFEU.

¹⁰⁹ Kromě Monaka se Eurem platí i v Černé Hoře, ve Vatikánu, v Andoře a San Marinu.

¹¹⁰ Euro - obecné dotazy veřejnosti [online]. [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/faq/euro_obecne_dotazy.html#1

členské státy, které nechtějí dotovat státy v krizi, tak mají dnes jen jednu možnost, kterou je vystoupení dle článku 50 SEU. V úvahu přichází umožnit členskému státu vystoupit pouze z jednoho bodu spolupráce, kterým je účast na měnové unii a vytvořit tak tzv. dvourychlostní Evropu. Sice by tento počin byl pravděpodobně krokem zpět, ale nemusel by mít takové důsledky v porovnání s úplným vystoupením z Unie. I v tomto případě by musely být vedeny složité debaty, které by se však soustředily hlavně na oblast měnové politiky. V celkovém hledisku by mohlo být vytvoření tzv. dvourychlostní Evropy záchranou pro celou Unii, kdy by jednotlivé členské státy spolupracovaly na takové úrovni, která je pro ně reálně splnitelná.¹¹¹ Z druhého hlediska je to naopak nevhodný krok, pokud je snahou EU dosáhnout úplné hospodářské integrace, který by tyto snahy zpomalil.

5.2.2 Vypořádání se se závazky

V měnové oblasti je také nutné určit vypořádání závazků vystoupivšího státu, zejména s ohledem na to, v jaké měně mají být plněny. Zda se bude jednat o Euro, tedy měnu, za které závazek vznikl, popřípadě zda bude tento závazek přepočítán na novou měnu vystoupivšího státu. V případě plnění mezi členskými státy Unie a vystoupivším státem je zřejmé, že plnění závazků bude upraveno v dohodách o vystoupení.¹¹² Bude-li se jednat o závazky, které jsou se třetími státy, bude určení měny, ve které má být plnění, problematičtější. Nabízí se řešení, kdy by tyto závazky byly plněny v nové měně tohoto státu, popřípadě pokud by ve smlouvě bylo stanoveno jinak, tak podle znění smlouvy.¹¹³

5.3 Ztráta dotačních programů

Pro zlepšení provádění cílů Unie slouží také evropské fondy. Nic, co by fungovalo na stejném principu, dnes v Evropě není. Proto příjmy, které by

¹¹¹ HODAČ, Jan; LACINA, Lubor; STREJČEK, Petr. *Evropské křižovatky*. 2. vyd. Brno: Barrister, 2014, 181 s. ISBN 978-807-4850-189, s. 133.

¹¹² Eurozone Crisis: Will Europe Win the Battle? – Practical Advice to Address Your Redenomination Risks. Lient Briefing [online]. 2011 [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.orrick.com/Events-and-Publications/Documents/4314.pdf>

¹¹³ ZBÍRAL, Robert. Pánbůh s námi a zlé (Řecko) pryč: právní souvislosti opuštění eurozóny. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2010, č. 16. ISSN 1210-6410.

vystupující stát čerpal z těchto fondů, bude těžké nahradit. S tím souvisí riziko snížení konkurenceschopnosti tohoto státu, popřípadě i jiným subjektům působícím na jeho území.¹¹⁴ U čerpání z evropských fondů platí zásada solidarity, kdy vyspělejší a bohatší státy dotují ty chudší a méně rozvinuté, aby byl zajištěn stejnoměrný rozvoj členských států Unie.¹¹⁵ Pro všechny členské státy je čerpání podpory z fondů přínosné a hodně využívané, nejen pro modernizaci obchodních tras, ale i pro rozvoj venkova a ochranu životního prostředí, což je také jedním z cílů EU. Podle oblastí, do kterých se uvolňují finance, jsou fondy i pojmenované. S tím, že jejich počet a názvy se mění dle aktuálně preferovaných zaměření, které je potřeba rozvíjet.

Čerpání z fondů však není pouze jednostranné. Je pravdou, že členský stát z evropských fondů nejen čerpá, ale také do nich přispívá. Tyto fondy jsou financovány z rozpočtu EU. Vyspělé státy, jakým je například Německo, které přispívají více, než dostávají zpět ve formě dotace, ale i přesto je pro ně členství výhodné z jiných hledisek spolupráce. Naopak méně vyspělé státy mají v tomto ohledu pouze výhody, pokud dokáží splnit podmínky a dotační programy zužitkovat.

5.4 Schengenská dohoda zůstane účinná

Nejvýznamnější dohoda, která zůstane v platnosti, jelikož není závislá na členství v Unii, je dohoda o Schengenském acquis.¹¹⁶ Tato dohoda pro vystoupivší stát znamená nadále úzkou spolupráci i s členskými státy EU, kdy za splnění podmínek nebudou vůči sobě tyto státy nadále uplatňovat nutnost hraničních kontrol. Tomu svědčí fakt, že ne všechny státy Unie uplatňují Schengenské acquis na stejném rozsahu spolupráce. Naopak i nečlenské státy Unie jsou členy Schengenského prostoru.¹¹⁷

Nadále zůstane zachována i spolupráce dohodnutá mezi Unií a jinou mezinárodní organizací, se kterou je dohodnuta spolupráce a vystoupivší stát je

¹¹⁴ Například podniky využívající Evropské fondy k rozvoji a modernizaci technologií.

¹¹⁵ Fondy EU v České republice. 23,83 miliard € pro období 2014-2020 [online]. [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU>

¹¹⁶ MACH, Petr. *Jak vystoupit z EU*. Druhé, doplněné vydání. 155 s. ISBN 80-736-3463-5, s. 95

¹¹⁷ Co je Schengen [online]. [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/300/sekce/co-je-schengen/>

jejím členem. Takovou organizací je například Rada Evropy, Evropské sdružení volného obchodu, Západoevropská unie či Evropský hospodářský prostor.

5.5 Členství v jiných organizacích

Jako náhrada ze členství v Unii se nabízí jiná společenství, která jsou méně „federativní“ a nabízí úzkou spolupráci s EU díky bilaterálním dohodám. To by znamenalo nižší míru zásahu do vnitrostátní legislativy na základě vyšší míry spolupráce s členskými státy EU.

5.5.1 Evropské sdružení volného obchodu

Zkráceně „ESVO“ je oblast volného obchodu, kdy členské státy se zavázaly nezávazně na Unii zrušit vnitřní cla. ESVO bylo založeno v roce 1960 na základě iniciativy Velké Británie.¹¹⁸ Toto sdružení se zaměřuje pouze na vnitřní cla a nikoliv na jinou vnitřní politiku států. Nezabývá se ani politikou cel vůči třetím zemím. Vůči EHP se však ukázala jako málo konkurenceschopná, proto se později i členské státy ESVO připojily k EHP.¹¹⁹ ESVO se nabízí jako řešení pro vystoupivší stát, který chce úplně zprerhat své vazby na Unii. V tomto případě by ESVO sloužilo jako méně dokonalá náhrada za EHP, který s EU úzce spolupracuje.

5.5.2 Rada Evropy

Rada Evropy byla první organizací v Evropě, která měla za cíl podporu spolupráce mezi evropskými státy. Vznikla již v roce 1949 a byla zároveň i první mezinárodně uznávanou organizací, která podporovala jednotu všech států Evropy. Důležité je zmínit to, že je odlišná od EU, ačkoliv je někdy zaměňována

¹¹⁸ Evropské sdružení volného obchodu [online]. 2001 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/evropske-sdruzeni-volneho-obchodu-esvo-3302.html>

¹¹⁹ PIKNA, Bohumil. *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy)*. 3. rozšířené vyd. Praha: Linde, 2012, 435 s. ISBN 978-80-7201-889-5, s. 23.

s orgány Unie, kterými jsou Evropská rada a Rada.¹²⁰ Oblast působnosti Rady Evropy je spíše v oblasti ochrany základních lidských práv a dodržování demokratických postupů uvnitř jednotlivých států. Členy Rady Evropy je 49 států, včetně všech členských států Unie, kdy zároveň tato organizace velice úzce s Uníí spolupracuje.¹²¹ Provázání vztahů s EU by tedy zůstalo u vystoupivšího státu nadále na vyšší úrovni, kterou by mu zaručovalo právě členství v Radě Evropy.

¹²⁰ PIKNA, Bohumil. *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy)*. 3. rozšířené vyd. Praha: Linde, 2012, 435 s. ISBN 978-80-7201-889-5, s. 26.

¹²¹ Rada Evropy [online]. 2013 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://www.radaevropy.cz/>

6 Případy možných vystoupení a opuštění EU

6.1 Velká Británie, největší adept na vystoupení

Ačkoliv je Velká Británie členem EU již od roku 1973, její členství je založené na veliké míře euroskepticismu. Svědčí o tom i řada výjimek z aplikace komunitárního práva, které má vyjednané, z nichž nejvýznamnější je asi opt-out v měnové unii. Je zřejmé, že za to může odlišný vývoj tohoto státu od vývoje, který se odehrával na kontinentální Evropě. Hlavním faktorem je, že Velká Británie byla v historii stát, který kolonizoval a měl hlavní vliv nad podmaněnými územími. Nyní je to právě tento stát, který má některé své kompetence přesunout na jiný nadnárodní subjekt. To může být hlavní důvod, proč se Británie snaží být odtažitější a proces její integrace je pomalejší a často se objevují opačné tendence.¹²²

Vedle Velké Británie se ukázalo i Rakousko jako stát, který o vystoupení uvažuje. Zde se bude konat nezávazné referendum v červnu roku 2015.¹²³

6.1.1 Situace v roce 1975

Ten samý rok, kdy Británie přistoupila k Unii, nastala zároveň i ropná krize, která vyvolala zpomalení ekonomického růstu celé EU, proto se začalo diskutovat, zda přistoupení k Unii byl správný krok. Labouristé, kteří vyhráli v roce 1974 volby, vyjednali pro Velkou Británii výhodnější podmínky jejího členství. Na tento počín navázalo historicky první referendum, které bylo ve Velké Británii uspořádané. Formální nezávislost Britského parlamentu však zůstává i nadále nenarušena. Referendum není pro parlament závazné, ale má velký význam z hlediska politického. Jelikož bylo první, musel se nejdříve přijmout zákon, který by referendum upravoval. Samotné referendum se konalo až 5. června 1975.¹²⁴ Tehdy se občané vyslovili 67% pro setrvání v EU.¹²⁵ Tento

¹²² Velká Británie. [online]. [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/397/sekce/velka-britanie/>

¹²³ Rakousko uspořádá referendum o vystoupení z Evropské unie. [online]. 2015 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/politika/rakousko-usporada-referendum-o-vystoupeni-z-evropske-unie-1151705>

¹²⁴ FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská referenda*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, 311 s. ISBN 80-732-5051-9, s. 33.

výsledek možná zapříčinily i kampaně, které vedly nově vytvořené organizace Britain in Europe, která propagovala setrvání v Unii a National Referendum Campaign, která propagovala vystoupení. Obě organizace obdržely od vlády stejné finanční prostředky na tuto kampaň, ale zatímco Britain in Europe obdržela i mnoho finančních darů od velkých korporací, pro které bylo členství výhodné z obchodního hlediska, National Referendum Campaign obdržela jen malé množství finančních darů.¹²⁶ Z toho vyplývá tedy i nerovnost této kampaně, což se promítlo v dalších letech, kdy se opět objevily tendence vedoucí k vystoupení.

Dne 9. dubna 1976 se parlament v souladu s výsledkem referenda usnesl na setrvání v EU.¹²⁷

6.1.2 Aktuální situace ve Velké Británii

Další sílící nespokojenost a s ní spojené obnovení myšlenky o vystoupení z EU přišly po prohloubení dluhové krize, která dle mnohých posílá EU do nesnázi a snižuje její konkurenceschopnost v globálním měřítku. Jako protiklad k tomu přichází rozšiřování kompetencí, které mají být přeneseny do Bruselu. První důsledek této nespokojenosti přišel v roce 2011. Tehdy na základě petice, která čítala přes sto tisíc podpisů, hlasovala dolní komora o konání referenda s otázkou, zda má Velká Británie vystoupit z Unie. Referendum nakonec schváleno nebylo, jelikož pro něj hlasovalo pouze 111 poslanců z 594 přítomných.¹²⁸ I když bylo hlasování neúspěšné, tak celý tento proces ukázal nejednotnost vnímání tohoto problému napříč stranami. I přes to, že Konzervativci měli hlasovat pro zamítnutí referenda, objevilo se mezi nimi 81 poslanců, kteří navzdory nařízení Davida Camerona hlasovali pro konání referenda.¹²⁹

Zatím poslední vyvrcholení vztahů mezi Velkou Británií a Unií bylo v roce 2013, kdy David Cameron prohlásil, že se bude věnovat přehodnocení

¹²⁵ Evropská referenda. [online]. 2000 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.europeum.org/cz/integrace/24-integrace-2/633-evropska-referenda>

¹²⁶ FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská referenda*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, 311 s. ISBN 80-732-5051-9, s. 34.

¹²⁷ FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská referenda*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, 311 s. ISBN 80-732-5051-9, s. 35.

¹²⁸ EU referendum: Rebels lose vote in Commons [online]. 2011 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-15425256>

¹²⁹ EU referendum: Rebels lose vote in Commons [online]. 2011 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-15425256>

vztahů s EU a po dojednání nových podmínek a směřování Unie přislíbil, že naváže referendum o setrvání v EU za těchto nových podmínek. Referendum však přislíbil až po volbách, které se konají v roce 2015. Dalo by se říci, že se slábnoucí konzervativci snaží tímto získat na svou stranu voliče, mezi kterými vládne právě nálada na opuštění Unie. Nové referendum je prozatím stanoveno na rok 2017, kdy se tedy rozhodne o budoucnosti nejen Velké Británie v Unii, ale i o budoucnosti celé Unie. Británie jako momentálně největší adept na vystoupení shledává nutnost tohoto kroku hlavně na faktu velkého přílivu přistěhovalců, kteří nadměrně zatěžují její ekonomiku.¹³⁰ Proto přichází v úvahu ta věc, že po uzavření Británie pro imigranty, by se tito přesouvali do jiných členských států, to by mohlo zapříčinit následné opuštění EU dalšími členskými státy.

6.1.3 Důsledky vystoupení Velké Británie z EU

Přestože je v Británii vcelku veliký tlak na vystoupení, pro stát by to nemuselo být už tak výhodné. Často se objevují názory zpomalit celkový vývoj bližší spolupráce. Proto je i referendum o vystoupení podmíněno ještě pokusem o vyjednání lepších podmínek pro Británii. Z pohledu Unie je setrvání Velké Británie v Unii také žádoucí, což ukazuje i řada výjimek pro uplatňování *acquis communautaire*, díky kterým má Velká Británie v Unii specifické postavení. Výhodou jsou historicky dobře rozvinuté vztahy s USA, kdy slouží Británie jako hlavní spojovací článek mezi Evropou a USA.¹³¹ Dále je Londýn velice významným finančním centrem.¹³² Zároveň je nutné zmínit také postoj Británie k europeizaci, kdy její postoj je vnímán jako opoziční vůči legislativě EU, což působí jednak jako inspirace pro ostatní státy, aby nesouhlasily se vším, co se v Evropském parlamentu schvaluje a zachovaly si tedy aspoň částečně jejich

¹³⁰ Británie chce vystoupit z EU kvůli nežádoucí imigraci [online]. 2013 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://freeglobe.parlamentnilisty.cz/Articles/3506-britanie-chce-vystoupit-z-eu-kvuli-nezadouci-imigraci.aspx>

¹³¹ Washington míní, že odchod z EU by Británii oslabil [online]. 2012 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://www.voxeurop.eu/cs/content/news-brief/3183711-washington-mini-ze-odchod-z-eu-britanii-oslabil>

¹³² Světová finanční centra - velký obchod a daňové ráje [online]. 2006 [cit. 2015-02-20]. Dostupné z: <http://trhy.mesec.cz/clanky/svetova-financni-centra-velky-obchod-a-danove-raje/>

národní suverenitu. Druhým faktem je to, že existuje alespoň nějaký tlak na Unii, který brání samolibé a neomezené legislativě.¹³³

Nezachování členství v EU by pro Británii znamenalo velký pokles HDP a také pokles ekonomického růstu. To by bylo zapříčiněno osamostatněním britské ekonomiky a částečným uzavřením hranic pro investory, kteří zde mají pobočky svých továren, které by poté byly s největší pravděpodobností přesunuty do jiných členských států EU.

Po více než čtyřicetiletém členství v EU by se tedy Británie mohla dostat do velice nevýhodné ekonomické situace, která by mohla mít kritičtější následky, než pro ní má v dnešní době krize eurozóny, jelikož s opt-out z měnové unie jí tato krize nezasáhla tak vážně jako ostatní členské státy v čele s Řeckem. Bude tedy zajímavé do budoucna sledovat vývoj vztahů EU s Velkou Británií, a s tím spojené referendum prozatím naplánované na rok 2017 a na toto referendum navazující postoj parlamentu, pro který nebude referendum o vystoupení z Unie nikterak závazné.

6.2 Úvaha nad možností vystoupení ČR

Dne 23. ledna 1996 podala Česká republika v Římě žádost o vstup do EU prostřednictvím tehdejšího premiéra Václava Klause. Po proběhnutí celého procesu harmonizace národní legislativy s komunitárním právem, byla v Aténách dne 16. dubna 2003, tehdejším prezidentem Václavem Klausem a premiérem Vladimírem Špidlou, podepsána smlouva o přistoupení. Po proběhnutí referenda se čeští občané vyslovili pro vstup do Unie a následně po ratifikaci této dohody se ČR stala 1. května 2004 plnohodnotným členem EU.¹³⁴ Je poměrně zajímavý fakt, že jak u podání žádosti o přistoupení, tak i u podepsání smlouvy o přistoupení byl jeden z nynějších největších euroskeptiků a kritiků Unie Václav Klaus.

¹³³ Velká Británie: zůstat či odejít z EU? [online]. 2013 [cit. 2015-02-20]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/389982-velka-britanie-zustat-ci-odejit-z-eu/>

¹³⁴ Historie vstupu ČR do EU: Co všechno předcházelo vstupu ČR do EU? [online]. 2006 [cit. 2015-02-20]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/cr_eu/index_cs.htm#zadost

6.2.1 Důvody případného vystoupení ČR

Česká republika z historického hlediska vždy bojovala o nezávislost svého území a taktéž i o nezávislost politickou. Ať už se jednalo o nezávislost na Rakousku-Uhersku, později o nezávislost na SSSR, nakonec ČR dosáhla své plné suverenity a nezávislosti v roce 1993 a po zhruba 11 letech se ji opět, ačkoliv nyní poprvé dobrovolně, vzdala ve prospěch Unie, podpořena i vůlí lidu v referendu.

Vedle důvodů zmíněných ve druhé kapitole, mohla pro ČR být velkým důvodem k vystoupení ratifikace Lisabonské smlouvy, jejíž nedílnou součástí je Listina základních práv EU (dále jen Charta). Až v poslední chvíli pro ČR vyjednal Václav Klaus výjimku z uplatňování Charty, nejednalo se přímo o opt-out v klasickém slova smyslu, ale šlo spíše o politickou dohodu. Tomu nasvědčovalo i její opožděné připojení ke SFEU a SEU až s připojením další smlouvy o přistoupení. V uplatňování Charty byl shledáván některými euroskeptiky ten problém, že teoreticky hrozilo uplatňování majetkových nároků odsunutých sudetských Němců a spolu s tím i prolomení Benešových dekretů. To však reálně po právní stránce nehrozilo a jednalo se spíše o snahu ukázat, že setrvání v Unii nemá význam.¹³⁵ Tomu napovídají i pozdější vnímání této výjimky dalšími politickými vládami, kdy nakonec došlo k upuštění od ní.¹³⁶

6.2.2 Proces, jak by se mohlo rozhodnout o vystoupení z EU v ČR

V textu Lisabonské smlouvy je stanoveno, že každý členský stát může rozhodnout o vystoupení.¹³⁷ V ČR postup jak vystoupit z EU zatím však nikde přímo stanoven není. Není tedy jisté, na základě čeho by bylo možné aplikovat tento článek 50 a není ani ustanoven jak orgán, který by tento proces vedl, tak i orgán, který by dohlížel nad zákonností tohoto postupu. Jediná úprava, o kterou se

¹³⁵ Výjimky z Listiny základních práv EU pro ČR? [online]. 2014 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/mezinarodni-a-evropske-pravo/vyjimky-z-listiny-zakladnich-prav-eu-pro-cr>

¹³⁶ Sobotka: Česko ustoupí od Klausovy výjimky z lisabonské smlouvy [online]. 2014 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/cesko-stahne-zadost-o-vyjimku-z-listiny-zakladnich-prav-eu-pa8-/zpravy-domov.aspx?c=A140219_145943_In-doprava_pec

¹³⁷ Viz článek 50, odstavec 1 SEU.

lze opřít, je směrnice vlády,¹³⁸ která stanovuje, že platnost smlouvy ukončuje ten orgán, který ji vyjednal.¹³⁹ Smlouva o přistoupení k EU je mezinárodní smlouvou dle článku 10a Ústavy¹⁴⁰ a je mezinárodní smlouvou prezidentskou,¹⁴¹ k jejímu ukončení je v tezi výše zmíněné směrnice nutné, aby ji vypověděl prezident, který potřebuje souhlas Poslanecké sněmovny i Senátu. Když už teoreticky známe subjekt, který může smlouvu vypovědět, je nutné stanovit, dle jakého zákonného zmocnění je tento krok možný.

Proces k jejímu vypovězení by měl být a contrario k procesu jejího přijetí. Pokud tedy v případě ČR bylo nutné k podepsání smlouvy o přistoupení referendum, má se za to, že referendum bude nyní také jednou z podmínek k vypovězení této smlouvy o přistoupení. Jelikož k vypovězení má dojít až po dlouhém jednání, bylo nutné tento souhlas v referendu mít už před samotným započítím procesu vystoupení a tedy již před sdělením záměru Evropské radě. Spolu s referendem je potřeba i usnesení se na tomto záměru oběma komorami Parlamentu ČR, kdy se nabízejí tři možnosti, jak tento záměr přijmout. První a nejpravděpodobnější případ je již výše zmíněné rozhodnutí na základě referenda, kdy by referendum bylo jako závazné stanovisko pro rozhodnutí Parlamentu ČR.

Pokud by nebyl daný mandát z referenda a referendum by se nekonalo, pak by přijetí záměru k vystoupení šlo přijmout také kvalifikovanou většinou, tedy souhlasem tří pětin všech poslanců a tří pětin přítomných senátorů. Kvalifikovaná většina je z toho důvodu, že lze vystoupení brát jako proces opačný k procesu o přistoupení, kdy v tomto případě byla nutnost kvalifikované většiny. Někdy se objevuje i třetí názor a to takový, že by bylo možné využít prostou většinu, jelikož se nejedná o smlouvu, kterou by byly přeneseny pravomoci na jiný subjekt.¹⁴² V tomto případě se jedná o opačný proces, kdy jsou pravomoci vráceny zpět národnímu parlamentu. V obou těchto případech je však problém, zda by tento postup byl obhajitelný a splňoval podmínky stanovené SEU. Jako nejideálnější řešení se jeví to, že by tento záměr byl přijat ústavní většinou na

¹³⁸ Článek 30, Směrnice vlády pro sjednávání, vnitrostátní projednávání, provádění a ukončování platnosti mezinárodních smluv [online]. 2004 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: https://help.odok.cz/documents/10327/31041/smernice_MSml.pdf/2d01be1a-ca69-42b4-b0f7-2a051869ceef

¹³⁹ Čl 30 odst. 3 této směrnice vlády.

¹⁴⁰ Viz článek 10a zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

¹⁴¹ KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. 1.díl, rozšířené vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 2 v. ISBN 978-80-7380-140-3, s. 143.

¹⁴² GERLOCH, A a Jan WINTR. *Lisabonská smlouva a ústavní pořádek v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 378 s. ISBN 80-738-0192-2, s. 151.

základě mandátu daného z referenda. Poté by jistě byl dodržen ústavní postup a ze strany Evropské Rady by nemohlo být nic namítáno.

Procesem vystoupení se okrajově zabýval i český Ústavní soud, který se ve svém nálezu zmiňuje o možnosti vystoupení z EU, kdy říká, že tato možnost je dohodou mezi žadatelským státem a Radou, tedy reprezentantem členských států, nikoliv reprezentantem Unie. Zároveň ÚS říká, že se jedná spíše o vystoupení z organizace, což napomáhá k lepšímu vnímání EU a oslabuje tvrzení o federaci. Dokonce dle ÚS zvyšuje míru svrchovanosti jednotlivých členských států.¹⁴³

6.2.3 Důsledky vystoupení z EU pro ČR

Česká republika by vystoupením přišla o řadu výhod, ale jiné by zase získala zpět spolu se svou suverenitou. V této kapitole bych se chtěl zamyslet nad možnými výhodami a nevýhodami, které by vystoupení z Unie přineslo.

Nejvíce by se vystoupení dotklo asi firem, což bylo vidět na příkladu Velké Británie v roce 1975, kdy britské podniky podporovaly zachování členství v EU. Opuštění Unie by totiž znamenalo konec vnitřního trhu a vše by poté záviselo na podmínkách, které by byly dojednány v rámci procesu vystoupení. Další negativní věcí by bylo ukončení čerpání dotačních titulů z fondů EU, které by mohlo přinést i stagnaci růstu ekonomiky. To je v aktuální době velký problém, který by snížil i celé HDP.

Naopak Schengenská dohoda, zakotvující volný pohyb osob bez hraničních kontrol, by mohla zůstat nadále v platnosti, jelikož není spjata přímo členstvím v Unii, ale jedná se o dohodu, kterou lze uplatňovat i u nečlenských států EU. Spolu s ní je nutné dodržovat některá přísnější pravidla spolupráce, která souvisejí s uplatňováním této dohody.¹⁴⁴ V rámci Evropy by ČR nadále byla členem i Rady Evropy, kdy členství v ní není závislé na členství v Unii.

ČR by také zůstala členem dalších mezinárodních organizací podporujících hlubší integraci, které by alespoň z části mohly nahradit činnost Unie. Těmi nejvýznamnějšími jsou například Organizace pro ekonomickou

¹⁴³ Nález Pl. ÚS 19/08 ze dne 26. 11. 2008.

¹⁴⁴ FAQ – Evropská unie. [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=2506>

spolupráci a rozvoj, zkráceně OECD, Mezinárodní obchodní organizace, dále i Mezinárodní měnový fond a Světová banka.¹⁴⁵ Tyto organizace s celosvětovou působností by nedokázaly nahradit výhody spojené s členstvím v EU, ale nadále by umožňovaly alespoň nějakou míru spolupráce i mezi členskými státy Unie, které jsou také smluvními stranami těchto organizací. To by přicházelo v úvahu hlavně v případě jednostranného vystoupení po uplynutí lhůty dvou let a nedohodnutí si následných podmínek spolupráce.

Jako náhrada za členství v EU by pro ČR mohlo být členství v Evropském sdružení volného obchodu, které by nahradilo obchodování upravené právem EU. ČR ale prozatím členem této organizace není.¹⁴⁶

6.3 Státy, respektive závislá území, které již EU opustily

Často je zmiňováno, že z EU již vystoupily některé státy, ale jedná se pouze o dezinformaci, jelikož žádný členský stát z Unie doposud nevystoupil. Ačkoliv, jak je výše zmíněné, v minulosti bylo již několik adeptů na vystoupení z Unie a dnes je tato otázka stále aktuální například u Velké Británie. Případy, které jsou zmiňovány jako případy vystoupení, nejsou tedy vystoupeními v pravém slova smyslu, ale jedná se pouze o vyvázání závislých území některých členských států. Dokonce se jedná i o území jiných světadílů. Tato jakási „vystoupení“ jsou tedy pouze vyvázáním jednotlivých závislých území členských států z uplatňování *acquis communautaire*. V historii došlo již ke dvěma takovýmto případům vyvázáním se. Prvním případem je Grónsko, které přestalo uplatňovat právo ještě dřívějšího ES. Druhým případem, a zároveň prvním případem v rámci EU jako takové, je Ostrov Svatého Bartoloměje, který se vyvázal z unijních smluv k 1. lednu 2012.¹⁴⁷

¹⁴⁵ Česká republika a mezinárodní organizace. [online]. [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/file/72922/CRaMezinarodniOrganizace.pdf>

¹⁴⁶ Jak vystoupit z EU [online]. 2009 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://machpetrmach.blog.idnes.cz/c/109394/Jak-vystoupit-z-EU.html>

¹⁴⁷ První země opouští EU [online]. 2010 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://mach.blog.ihned.cz/c1-48710850-prvni-zeme-opousti-eu>

6.3.1 Grónsko

Prvním případem, kdy došlo ke zmenšení územní působnosti práva EU, byl případ Grónska, které se stalo členem Unie roku 1973 jako závislé území Dánska. Prvotním krokem k úvahám o odpoutání se od tehdy ještě ES, bylo asi udělení autonomie tomuto ostrovu Dánskem v roce 1978. Na základě toho bylo v roce 1982 uspořádáno referendum, ve kterém se občané vyslovili 52% pro vystoupení, na základě kterého bylo zažádáno, aby Dánsko vyjednalo vyvázání ze smluv ES.¹⁴⁸ Hlavním důvodem tohoto kroku byly obavy Grónska z direktivy ES ohledně rybolovu ve vodách náležejících ke Grónsku. Díky tomu dnes Grónsko může prodávat povolení k rybolovu a jeho ekonomika je nezávislá a prosperující.¹⁴⁹

Grónsko sloužilo pouze jako poradní orgán Dánska při jednáních s Unií, kdy veškerá jednání byla vedena s Dánskem jako s členským státem. V roce 1984 byla schválena dohoda o změně statutu Grónska, což zároveň znamenalo i změnu zakládacích smluv tehdy ještě Společenství. Nově dostalo Grónsko statut přidruženého území se zvláštním vztahem k Dánsku.¹⁵⁰ To pro Grónsko přineslo některé výhody týkající se obchodních transakcí s ostatními členskými státy dnešní EU, dále výhody zachování stejné úpravy cel na vyvážené zboží do členských států, jakoby Grónsko bylo i nadále členským státem. Další možnost úpravy vztahů a postavení Grónska je přímo stanovené v Protokolu o zvláštní úpravě vztahující se na Grónsko, který je připojen k zakládacím smlouvám EU.

Tento případ, který byl jako jediný před účinností Lisabonské smlouvy, v sobě zahrnoval nejen kroky, ale již samotný akt jakéhosi vystoupení, ačkoliv se o vystoupení v pravém slova smyslu nejednalo.¹⁵¹ Dle tohoto faktu byla někdy dovozována možnost vystoupení z Unie i před jejím zakotvením do primárního práva.

¹⁴⁸ ZBÍRAL, Robert. Vystoupení z Evropské unie ve světle evropského a mezinárodního práva. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 7, ISSN 0231-6625 s. 754.

¹⁴⁹ Nezávislé státy v Evropě. 2006 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://www.nechtenasbyt.cz/admin/upload/pdf/LF2006-12.pdf>

¹⁵⁰ Viz článek 128 SFEU a příloha číslo II k SFEU a článek 204 SFEU.

¹⁵¹ WEISS, Friedl. Greenland withdrawal from the european communities. *European law review*. 1985, roč. 10, č. 2. ISSN 0307-5400, s. 182-185.

6.3.2 Ostrov Svatého Bartoloměje

K 1. lednu 2012 došlo ke druhému případu vyvázání závislého území z uplatňování práva Unie, prozatím se jednalo i o poslední takovýto akt. V tomto případě se vyvázal Ostrov Svatého Bartoloměje, závislé území Francie, které se nachází v Karibiku a patří stejně jako Grónsko k jinému světadílu.¹⁵² Závislým územím Francie byl od roku 1878, tudíž se stal členem, tehdy ještě ne přímo EU, spolu s Francií jako zakladatelským státem v roce 1951 se vznikem ESUO.¹⁵³

Tento akt byl projevem dluhové krize, kdy nejen Ostrov Svatého Bartoloměje, ale i ostatní odlehlá závislá území se potýkala s ekonomickými problémy a tato území byla i značně závislá na podpoře členských států, do jejichž působnosti náleží. Jako první reagoval tento ostrov, který se vyvázal z uplatňování *acquis communautaire*, kdy jednání, která probíhala v rámci Unie, byla vedena Francií. Ta se ani nesnažila o nějaké jiné řešení situace, jelikož Ostrov Svatého Bartoloměje naznačil v případě překážek úplné osamostatnění od Francie. Dalším důvodem, proč Francie neprotestovala, byl fakt, že v době krize byla veškerá zámořská území nadměrně financována a osamostatnění přineslo nižší finanční náročnost pro Francii.¹⁵⁴ O vystoupení bylo rozhodnuto hlasováním konaném 8. října 2009, kdy poměrem 17:1 zvítězil názor opustit EU a stát se samostatným. Velký vliv na tento krok měl historický vývoj ostrova, který nebyl tolik ovlivňován Francií a nyní nechtěl být Ostrov Svatého Bartoloměje ovlivňován nařízeními Unie. Toto zámořské území si tak vybuodovalo možnost být legislativně nezávislé na Francii a EU, avšak nadále se fakticky jedná o území Francie.¹⁵⁵

Francie jako vyjednávací stát požádala o vyvázání Ostrova Svatého Bartoloměje 29. října 2010 na základě znění článku 355 SFEU,¹⁵⁶ kdy se statut Ostrova Svatého Bartoloměje změnil na přidružené území EU od 1. ledna 2012. Už podle faktu, že tento proces neproběhl na základě článku 50 SEU, lze dovodit, že se nejednalo o vystoupení v pravém slova smyslu, ale pouze o ukončení

¹⁵² První země opouští EU [online]. 2010 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://mach.blog.ihned.cz/c1-48710850-prvni-zeme-opousti-eu>

¹⁵³ Evropa v míru – počátky spolupráce [online]. [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/eu-history/1945-1959/index_cs.htm

¹⁵⁴ Svatý Bartoloměj vystoupil z EU. Kdo bude další? [online]. 2012 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/svaty-bartolomej-vystoupil-z-eu-kdo-bude-dalsi/751294>

¹⁵⁵ První země opouští EU [online]. 2010 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://mach.blog.ihned.cz/c1-48710850-prvni-zeme-opousti-eu>

¹⁵⁶ Viz článek 355, odstavec 6 SFEU

uplatňování *acquis communautaire*, stejně jako v případě Grónska. Stejný statut, jako získalo toto zámořské území Francie, mají již například i Nizozemské Antily, Britské Bermudy, či Kanárské ostrovy.¹⁵⁷

¹⁵⁷ První země opouští EU [online]. 2010 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://mach.blog.ihned.cz/c1-48710850-prvni-zeme-opousti-eu>

7 Závěr

Na začátku práce jsem si dal za úkol zvážit a zanalyzovat možnost vystoupení z EU. Jelikož je v primárním právu institut vystoupení zakotven až v roce 2009, zamyslel jsem se nad touto možností před zakotvením tohoto institutu. Často se objevovaly názory, že to možné nebylo, ale proti těmto názorům mluví i některá fakta, kdy se na vnitrostátní úrovni některých států jednalo o možnosti opustit Unii. Proto jsem rozebral tyto dvě možnosti a dospěl k závěru, že se tu možnost vystoupení nacházela na základě mezinárodního práva. Proto jsem analyzoval jak tuto možnost, kdy jsem nastínil a rozebral relevantní články VÚSP, tak i možnost vystoupení podle zakládacích smluv EU ve znění Lisabonské smlouvy. Tyto dva postupy dle různých právních řádů se v základních rysech velice podobají, proto lze říci, že mezinárodní právo bylo s největší pravděpodobností inspirací pro článek 50 SEU. Během zkoumání problematiky vystoupení jsem došel k závěru, že složitost procesu vystoupení je dána také mírou již dosažené spolupráce, kdy největším problémem je plná spolupráce na úrovni měnové unie, což souvisí s vypořádáním se se změnou měny.

Samotný proces vystoupení, dle aktuálního znění zakládacích smluv, má úpravu obsaženou pouze v jednom článku SEU, proto s koncem polemiky o možnosti vystoupení začaly další dohady, které se vedou okolo celého procesu. Je těžké v dnešní době říci, jak složitý tento proces bude, jelikož prozatím k žádnému případu vystoupení nedošlo. Proto jsem tento proces popsal dle aktuálního znění článku 50, které je však dle mého názoru nedostatečné s ohledem na to, o jak závažný krok se jedná. Do budoucna by proto bylo asi vhodné zamyslet se nad přesnějším popisem tohoto procesu.

Při hlubším zkoumání tohoto článku, lze vyvodit dvě možnosti, jak z Unie vystoupit. Jedná se o souhlasné vystoupení, které de facto vyplývá z vystoupení uskutečněného na základě dohod o vystoupení mezi Uníí a vystupujícím státem, jako druhá možnost je jednostranné vystoupení, které připadá v úvahu u vystoupení bez uzavření těchto dohod na základě uplynutí stanovené lhůty dvou let. Se samotným krokem opuštění EU souvisí ještě jeden pojem, který je často na úrovni Unie zmiňovaný, a tím je vyloučení členského státu. To není prozatím přímo v zakládacích smlouvách zakotveno, ale s odkazem znovu na VÚSP je tato možnost odvoditelná. Dokonce lze tuto možnost teoreticky extenzivním výkladem

dovodit z článku 7 SEU. Podle něj je možné v případě pozastavení členství rozhodnout o změně či zrušení tohoto opatření vůči členskému státu. Pokud by se jednalo o změnu, šlo by dovodit i možnost toto opatření rozšířit na ukončení spolupráce s členským státem, zejména v případě závažných porušení podmínek členství a základních hodnot EU.

V jedné z částí jsem se zamyslel nad možnými důsledky, které by vystoupení z EU přineslo. Ty vždy budou jistě záviset na míře dosažené spolupráce, kdy je zároveň i jisté, že nejsložitější jednání budou u členských států s nejvyšší mírou spolupráce, tedy u členských států eurozóny. Zde se nabízejí teoreticky dvě možná řešení, kdy prvním je návrat vystoupivšího státu k vlastní měně. V úvahu ale teoreticky přichází i možnost setrvat u měny Euro s tím faktem, že se daný stát nebude mít možnost nadále podílet na jejím vývoji. To s sebou přináší další rizika, a proto je tato možnost sice reálná, ale asi se neočekává její hojně využití. Při ukončení členství v EU se poté ještě jeví jako řešení pro vystoupivší stát členství v jiných organizacích, které zaručí tomuto státu vyšší míru spolupráce a výhodnější postavení vůči EU. Takovými jsou například Rada Evropy či ESVO.

Po značné teoretické části došlo k úvahám spojených s možností vystoupení u konkrétních členských států. Jako největší adept se jeví Velká Británie, avšak z hlediska ekonomiky by pro ní tento krok nemusel být zrovna nejvýhodnější. Možná se zdejší aktuální otázka, o referendu o vystoupení z EU, objevuje pouze z důvodu přilákání nových voličů pro konzervativce, kteří ubývají. Jak bylo zmíněno, referendum není nikterak závazné, a silící odpor obyvatelstva vůči EU může konzervativcům přijít vhod.

Při vztažení situace na nám blízký případ ČR jsem se snažil nalézt možnost, jak nejvhodněji přijmout záměr o vystoupení na vnitrostátní úrovni. Jako nejlepším řešením se jeví postup, který byl uplatněn při vstupu do EU, tedy souhlas lidu daný v referendu, na základě kterého by byl přijat záměr vystoupení Parlamentem ČR. Co se týká důvodů, kvůli kterým by byla možnost vystoupení, tak vzhledem k tomu, že ČR je spíše státem, pro který z členství vyplývají převážně výhody. Proto prozatím jako jediným reálným důvodem pro vystoupení by mohl být problém ohledně Charty, který byl také v reálu asi uměle vytvořen euroskeptiky pro ukázkou toho, jak je členství nevýhodné.

Nakonec došlo k prokázání, že často zmiňované dva případy vystoupení z EU vlastně ani vystoupeními de facto nebyly. Jednalo se pouze o vyvázání se z uplatňování *acquis communautaire* některými závislými územími členských států. V těchto případech nedošlo k vystoupení členského státu, tudíž nebylo využito článku 50 SEU, popřípadě VÚSP v případě Grónska. To vše umocňuje ten fakt, že nikdo nedokáže s přesností říci, jak by přesně vypadala jednání mezi členským státem, který chce vystoupit a EU. Strohost článku 50 tento problém také spíše umocňuje. Pro konec úvah a dohadů je tedy nutné počkat buďto na přesnější a propracovanější úpravu procesu vystoupení, popřípadě vyčkat na první členský stát, který se k tomu odhodlá a pro ostatní vytvoří jakýsi precedens pro stanovení přesnějšího postupu, jak vlastně EU opustit.

RESUME

In this thesis, I will look at the problems and consequences of Member States leaving the EU. This work has two parts. Part one is more theoretical and is based on outlining the possibilities of leaving the EU, as there are no cases of members leaving to date. Analysis of the legislation based on the possibility of a Member State leaving the EU, and the legal consequences that will arise. In part two I will use the findings and demonstrate them in a practical cases.

In the *acquis communautaire* there was a possibility of leaving in 2009 in Article 50 TEU. That is why my study is showing the possibility of leaving before 2009, too. This study mentions the controversy over this possibility, and the prevailing view of which I agree with, is that possibility was there. That is why I analyzed the legislation on which the basis for leaving was realized. Then I discuss the possibilities according to applicable legislation. During the study of sources I came to the conclusion that it would be a different process for every member state. This would be dependant on achieving cooperation with EU. Member States which are also members of the Monetary Union have the most difficult process of leaving, because they need to balance going back to their previous currency.

The process of leaving according to Article 50 TEU can be summarised into four parts, which they are negotiation on the project appear at the national level, submission of the intention to the European Council, negotiation of agreements on the withdrawal and adaptation of other relationships between the Union and exiting State and the withdrawal itself. Withdrawal is a process initiated from the will of the Member States and is also closely related to nowadays. Often mentioned is the possibility of initiating to leave the EU from its institutions and then for the exclusion of a Member State. It does not directly anchor one adjustment, but it would be allowed on other legal documents.

The most problematic chapter was to process the possible consequences, which would bring actual leaving from the EU. As there is not any existing case yet, this is just a hypothesis for what situations could arise.

To conclude I am applying theoretical knowledge into practice and showing the possibility for leaving on specific cases. The first case is Great Britain which is the biggest contender. The next is the case of the Czech Republic

where looking at specific procedures for adoption plan for appearances on national level and specifying the reasons for this results for the Czech Republic. At the end I took two cases of leaving the EU. It would be depending on territories of individual Member States.

From the overall analysis of that issue is necessarily to mention that the article of leaving is presented by short and not complicated article but in practice, this is a very complex process which is a matter of long-term proceedings and finding consensus.

SEZNAM LITERAURY

Knižní zdroje:

- BAKER, David; SEAWRIGHT, David. *Britain for and against Europe: British politics and the question of European integration*. New York: Oxford University Press, 1998, 252 s. ISBN 01-982-8078-5.
- BIONDI, Andrea, Piet EECKHOUT a Stefanie RIPLEY. *EU law after Lisbon*. New York: Oxford University Press, 2012, 436 p. ISBN 01-996-4432-2.
- ČEPELKA, Čestmír; ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, 840 s. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-807-1797-289.
- FIALA, Petr; PITROVÁ, Markéta. *Evropská referenda*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, 311 s. ISBN 80-732-5051-9.
- FUNTA, Rastislav; Štefan NEBESKÝ a Filip JURÍŠ. *Európske právo*. 1st ed. in Tribun EU. Brno: Tribun EU, 2012, 472 s. Librix.eu. ISBN 978-802-6302-278.
- GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. aktualizované vydání Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 310 s. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3804-541.
- GERLOCH, Aleš; WINTR, Jan. *Lisabonská smlouva a ústavní pořádek ČR*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 378 s. ISBN 978-80-7380-192-2.
- HAMULÁK, Ondrej. *Integrující se Evropa a suverenita České republiky*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 133 s. Monografie a studie. ISBN 978-802-4438-160.
- HAMULÁK, Ondrej. *Právo Evropské unie v judikatuře Ústavního soudu České republiky: reflexe členství a otázek evropského práva v ústavní judikatuře*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, 251 s. Teoretik. ISBN 978-808-7212-431.

- HAMULÁK, Ondrej; STEHLÍK, Václav. *European Union constitutional law: revealing the complex constitutional system of the European Union*. 1st ed. Olomouc: Palacký University Olomouc, 2013, 203 s. Monographs (Univerzita Palackého). ISBN 978-802-4436-159.
- HODAČ, Jan; LACINA, Lubor; STREJČEK, Petr. *Evropské křížovanky*. 2. vyd. Brno: Barrister, 2014, 181 s. ISBN 978-807-4850-189.
- JANKŮ, Martin; JANKŮ, Linda. *Právo EU po Lisabonské smlouvě*. 1. Vyd. Ostrava: Key Publishing, 2012, 274 s. Právo (Key Publishing). ISBN 9788074181528.
- KLÍMA, Karel. *Evropské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 579 s. ISBN 978-807-3803-353.
- KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. 1. díl, rozšířené vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 2 v. ISBN 978-80-7380-140-3.
- *Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie: Listina základních práv Evropské unie*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2010, 403 s. ISBN 978-928-2425-725.
- LACINA, Lubor. *Měnová integrace: náklady a přínosy členství v měnové unii*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2007, 538 s. ISBN 978-80-7179-560-5.
- MACH, Petr. *Jak vystoupit z EU*. Druhé, doplněné vydání. 155 stran. ISBN 80-736-3463-5.
- ONDŘEJ, Jan; POTOČNÝ, Miroslav. *Obecné mezinárodní právo v dokumentech*. 3., dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, 341 s. Beckova skripta. ISBN 978-807-4003-301.
- PIKNA, Bohumil. *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy)*. 3. rozš. vyd. Praha: Linde, 2012, 435 s. ISBN 978-80-7201-889-5.
- PÍTROVÁ, Lenka. *Když se řekne Lisabonská smlouva: perspektiva fungování Evropské unie podle nového smluvního rámce*. Vyd. 1. Praha: Odbor informování o evropských záležitostech, Úřad vlády České republiky, 2008, 156 s. ISBN 978-808-7041-482.
- RUTH, Hrsg. von Matthias Niedobitek und Simone. *Die neue Union Beiträge zum Verfassungsvertrag*. 1. Aufl. Berlin: Duncker und Humblot, 2007. ISBN 978-342-8123-483.

- *Smlouva o Ústavě pro Evropu: smlouva o Ústavě pro Evropu : protokoly a přílohy I a II připojené ke Smlouvě o Ústavě pro Evropu : prohlášení, která se připojují k závěrečnému aktu mezivládní konference, a závěrečný akt : Euroústava - 50 otázek a odpovědí.* 1. vyd. Žehušice: Městské knihy, 2005. ISBN 978-808-6699-271.
- SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva.* 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004, 236 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-717-9857-6.
- ŠTURMA, Pavel; ČEPELKA, Čestmír; BALAŠ, Vladimír. *Právo mezinárodních smluv.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 404 s. Monografie (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3803-414.
- TICHÝ, Luboš. *Evropské právo.* 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, 953 s. Právnícké učebnice C.H. Beck. ISBN 978-807-4003-332.

Periodika:

- HOFMEISTER, Hannes. Should I stay or should I go? – A Critical Analysis of the Rights to Withdraw from the EU. *European Law Journal*, 2010, roč. 16, č. 5.
- SUNSTEIN, Cass. Constitutionalism and Secession. *University of Chicago Law Review*, 1991, roč. 58, č. 2, ISSN 0041-9494.
- WEISS, Friedl. Greenland withdrawal from the european communities. *European law review*. 1985, roč. 10, č. 2. ISSN 0307-5400.
- ZBÍRAL, Robert. Pánbůh s námi a zlé (Řecko) pryč: právní souvislosti opuštění eurozóny. *Právní rozhledy*, Praha: C. H. Beck, 2010, č. 16. ISSN 1210-6410.
- ZBÍRAL, Robert. Ustanovení o vystoupení z EU v Lisabonské smlouvě: Nedokonalá úprava pro vyhrocenou situaci. Wolters Kluwer, s.r.o., *Jurisprudence*, 2012, roč. 21, č. 6. ISSN 18023843.
- ZBÍRAL, Robert. Vystoupení z Evropské unie ve světle evropského a mezinárodního práva. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 7, ISSN 0231-6625.

Televizní dokument:

- The Norway option [online]. 2013 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=JqMeOjfgp_w

Judikatura:

- Nález Pl. ÚS 19/08 ze dne 26. 11. 2008
- Rozsudek ESD C-162/96 A. Racke GmbH&Co. v Hauptzollamt Mainz
- Rozsudek ESD C-6/64 Costa v ENEL

Právní předpisy České republiky:

- Směrnice vlády pro sjednávání, vnitrostátní projednávání, provádění a ukončování platnosti mezinárodních smluv. 2004 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: https://help.odok.cz/documents/10327/31041/smernice_MSmlpdf/2d01be1a-ca69-42b4-b0f7-2a051869ceef
- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Mezinárodní smlouvy:

- Lisabonská smlouva
- Listina základních práv Evropské unie
- Smlouva o Evropské unii
- Smlouva o fungování Evropské unie
- Smlouva o Ústavě pro Evropu
- Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii
- Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli
- Vídeňská úmluva o smluvním právu

Internetové zdroje:

- Británie chce vystoupit z EU kvůli nežádoucí imigraci [online]. 2013 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://freeglobe.parlamentnilisty.cz/Articles/3506-britanie-chce-vystoupit-z-eu-kvuli-nezadouci-imigraci.aspx>

- Co je Schengen [online]. [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/300/sekce/co-je-schengen/>
- Conditions for membership. [online]. [cit. 2014-11-15]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/policy/conditions-membership/index_en.htm
- Česká republika a mezinárodní organizace. [online]. [cit. 2015-03-05]. Dostupné: <http://www.mzv.cz/file/72922/CRaMezinarodniOrganizace.pdf>
- Česku stále hrozí odliv mozků [online]. 2006 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8952/5921/clanek/cesku-stale-hrozi-odliv-mozku/>
- EU referendum: Rebels lose vote in Commons [online]. 2011 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-15425256>
- Euro - obecné dotazy veřejnosti [online]. [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/faq/euro_obecne_dotazy.html#1
- Euro [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy-finance/euro/index_cs.htm
- Eurozone Crisis: Will Europe Win the Battle? – Practical Advice to Address Your Redenomination Risks. CLIENT BRIEFING [online]. 2011 [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.orrick.com/Events-and-Publications/Documents/4314.pdf>
- Evropa v míru – počátky spolupráce [online]. [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/eu-history/1945-1959/index_cs.htm
- Evropa zvažuje možnost vyloučení [online]. 2011 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://www.voxeurop.eu/cs/content/article/997611-evropa-zvazuje-moznost-vylouceni>
- Evropské sdružení volného obchodu [online]. 2001 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/evropske-sdruzeni-volneho-obchodu-esvo-3302.html>
- FAQ - Evropská unie. [online]. [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=2506>
- Fondy EU v České republice. 23,83 miliard € pro období 2014-2020 [online]. [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU>

- Francie chce vyloučit ČR z EU, tvrdí senátor Oberfalzer [online]. 2009 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/181264-francie-chce-vyloucit-cr-z-eu-tvr-di-senator-oberfalzer.html>
- Haider: Lidovci se od nás hodně naučili [online]. 2008 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8801/2563/clanek/haider-lidovci-se-od-nas-hodne-naucili/>
- Historie vstupu ČR do EU: Co všechno předcházelo vstupu ČR do EU? [online]. 2006 [cit. 2015-02-20]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/cr_eu/index_cs.htm#zadost
- Hospodářská a měnová unie [online]. 2014 [cit. 2015-03-19]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/emu/index_cs.htm
- Jak vystoupit z EU [online]. 2009 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://machpetrmach.blog.idnes.cz/c/109394/Jak-vystoupit-z-EU.html>
- Jan Macháček: Proč (ne)vyloučit Maďarsko z Evropské unie. 2014 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/plus/nazory/_zprava/jan-machacek-proc-nevyloucit-madarsko-z-evropske-unie--1336748
- Jednotlivé země EU [online]. [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/countries/index_cs.htm
- Juncker: Většina zemí platících eurem je pro vyloučení Řecka z eurozóny. 2012 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/juncker-vetsina-zemi-platicich-eurem-je-pro-vylouceni-recka-z-eurozony-009914>
- Klatba nad Vídní nemizí [online]. 2001 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/klatba-nad-vidni-nemizi-07x-/zahranicni.aspx?c=A010202_222501_zahranicni_was
- Kořeny a průběh krize eurozóny [online]. [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9026/sekce/koreny-a-prubeh-krize-eurozony/>
- Krize prázdné židle [online]. 1965 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_introduction_cs.htm
- Maďarsko Viktora Orbána [online]. [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.voxeurop.eu/cs/content/briefing/1359591-madarsko-viktora-orbana>

- Nezávislé státy v Evropě [online]. 2006 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://www.nechtenasbyt.cz/admin/upload/pdf/LF2006-12.pdf>
- První země opouští EU [online]. 2010 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://mach.blog.ihned.cz/c1-48710850-prvni-zeme-opousti-eu>
- Rada Evropy [online]. 2013 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://www.radaevropy.cz/>
- Rakousko uspořádá referendum o vystoupení z Evropské unie. [online]. 2015 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/politika/rakousko-usporada-referendum-o-vystoupeni-z-evropske-unie-1151705>
- Řecká krize otřásá Evropou [online]. [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/tagy/Recko-3863>
- Řecko by mohlo být vyloučeno z eurozóny i EU [online]. 2011 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://www.investujeme.cz/recko-by-mohlo-byt-vylouceno-z-eurozony-i-eu/>
- Sobotka: Česko ustoupí od Klausovy výjimky z lisabonské smlouvy. 2014 [cit. 2015-03-05]. Dostupné: http://www.lidovky.cz/cesko-stahne-zadost-o-vyjimku-z-listiny-zakladnich-prav-eu-pa8-/zpravy-domov.aspx?c=A140219_145943_ln-doprava_pec
- Suverenita malého státu v Evropské unii [online]. 2003 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://blisty.cz/art/13964.html>
- Svatý Bartoloměj vystoupil z EU. Kdo bude další? [online]. 2012 [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/svaty-bartolomej-vystoupil-z-eu-kdo-bude-dalsi/751294>
- Světová finanční centra - velký obchod a daňové ráje [online]. 2006 [cit. 2015-02-20]. Dostupné z: <http://trhy.mesec.cz/clanky/svetova-financni-centra-velky-obchod-a-danove-raje/>
- Velká Británie. [online]. [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/397/sekce/velka-britanie/>
- Velká Británie: zůstat či odejít z EU? [online]. 2013 [cit. 2015-02-20]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/389982-velka-britanie-zustat-ci-odejit-z-eu/>

- Vídeňská úmluva o smluvním právu [online]. [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: http://vsvsmv.wz.cz/mezin_pravo/Videnska%20umluva%20o%20smluvnim%20pravu.pdf
- Výjimky z Listiny základních práv EU pro ČR? [online]. 2014 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/mezinarodni-a-evropske-pravo/vyjimky-z-listiny-zakladnich-prav-eu-pro-cr>
- Washington míní, že odchod z EU by Británii oslabil [online]. 2012 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://www.voxeurop.eu/cs/content/news-brief/3183711-washington-mini-ze-odchod-z-eu-britanii-oslabil>
- We must prepare now for EU renegotiation. [online]. [cit. 2014-11-15]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/comment/telegraph-view/10468495/We-must-prepare-now-for-EU-renegotiation.html>
- Wiener Schlussakte. [online]. [cit. 2015-02-17]. Dostupné z <http://www.verfassungen.de/de/de06-66/schlussakte20.htm>

Ostatní dokumenty:

- Vládní návrh, kterým se předkládá Parlamentu České republiky k vyslovení souhlasu návrh na ukončení platnosti Úmluvy o Zřízení Evropského policejního úřadu (Úmluva o Europolu), založené na článku K.3 Smlouvy o Evropské unii, a souvisejících smluvních dokument [online]. 2008 [cit. 2014-11-26],s. 4, Dostupné z: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:TsszCCNLx7kJ:www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw%3Fid%3D29927+&cd=2&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>